

EGYHÁZI KÖZLÖNY

VEGYES TARTALMÚ S IRODALMI FOLYÓIRAT

1890-iki évf.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DEDEK GREGENS LAJOS.

1-ső SZÁM

Megjelen minden hó 4-én és 19-én másfél eotleg két iven. A
lap előfizetési ára januártól-decemberig 2 frt. osztr. magy. ért.
pósta széküldéssel együtt.

BUDAPEST, január 4-én.

A szerkesztőseget és kiadóhivatalt illető küldemények, pénzek
hirdetések, reklamációk stb. a szerkesztő nevére címelve:
Budapest-Ó-Buda Plebánia, küldendő

QUODLIBET.

Gyakran tapasztalunk ellentétek találkozásánál fel-
tűnő komikus vonásokat, vagy megdöbbenő tragikus
tüneteményeket. Sajátságosak is az emberi értelem túl-
csapásának tünetei. A klasszikus tragediákból csinálnak
modernizált komédiákat; persifálnak személyeket, hely-
zeteket és cselekményeket, vagy egyszerűen foriszroznak
indulatókat és kész a neveltség. Vagy nem mosolygunk
önkéntelenül is az apró baba jajgató sirásánál, vi-
lágfájdalmas apró vonásainak vonaglásánál, mikor tudjuk,
hogy e keservek oka az, hogy nem lehet mindig az
édesanya ölében? És az ellenkező oldalon, nem hűle-
dezőnk, nem ijedünk-e meg, mikor a nagy örömtől síró
arcokat, tántorgó lépéseket, reszkető tagokat, exaltált
állapotot és észbontó merev tekinteteket kell szemlél-
nünk? Bizony igaz, hogy a síró és nevető arckifejezés-
ben nagy lélektani rokonság létezik és hogy az indula-
tok hajszálhatárának átlépése majdnem mindig merően
ellenkező hatásokat szül.

Nekünk papoknak erre nagyon kell vigyáznunk,
mert a kár, melyet fogyatékos viseletünkkel teszünk,
rendszerint nem a személyt, mind inkább vallási ügyün-
ket illeti.

1. Kár azért manuális buzgóságban, ájtatos pozek-
ban, jámbor külső cselekményeinkben is mértéket nem
tartani. Az affektált viselet kételkedést ébreszt a gondol-
kodó hívőben. A hamis színezetet első sorban a vallás
képviselője kapja, de ragad a képviselt tárgyra is, mert
csak ritka eszes ember képes a szent ügyet a képviselő
személyétől tisztán abstrahálni.

De minek is ugynevezett kenetes szavakkal hamis
nimbuszt keresni, mikor komoly, higgadt vallásgyakorla-
tunk által személyes becsületet, szertartásaink tisztetét
és szent hitünkben való erős bizodalmat vagyunk képe-
sek szerezni!

Én ismerek akárhány paptársamat, ki szent mise
utáni hálaadó imádságát mesterkéletlen deferenciával
ott a sekrestyében végzi a sarok-imazsámolyán és a hi-
vők épülnek rajta. És ismerek olyanokat is, kik az oltár-
lépcsőjére mennek vissza és kiterjesztett kezekkel végzik
imádságukat, — és a példa nem használ, a hívőkben az
ájtatosság veszni indul.

Azért őszinte, komoly viselet többet ér a papi em-
berben, mint a mesterkelt, és az egyenes szívü, talán
kissé érdes viseletü, de határozott cselekményü pap mindig

kevesebb veszedelmet okoz hallépéseiben is, mint a má-
zos külsőségekbe burkolódzó lelkipásztor. Mi Istennek, a
személyesített igazságnak, szolgálai vagyunk, illő tehát,
hogy oltáron és oltáron kívül az igazság fénye hatoljon
át beszédünkéből és cselekedésünkéből.

2. Veszedelmes szokásnak tartom azt is, mikor né-
mely paptársunk mulattatás czimen nagyokat szeret
mondani, jókora föllentéseket megereszteni és a társasá-
gokban, mint ügyes düpirozó hirnèvre vergődni.

Rendes társasága tudja ugyan, mennyi értéket tulaj-
doníthat beszédének, de önkéntelenül is hozzátapad szava-
híhetőségének csökkenése. Az egyszerű nép azonban nem
képes a tréfa határát megtalálni

Némi gyanakvással fogadja szavait, mert nem tudja,
hol végződik az elég és hol kezdődik a való. Csuda-e, hogy
megcsökken hitelü paptársunkat a szószékre is követi a
gyanú és hogy legszentebb és leglángolóbb kifejezéseiben
analogiát keres a hallgató egyébb sikerült felültetéseire.

3. Ide tartozik sok ember mániája az anekdotálásra.
Ismertem fiatal koromban papi dignitáriust, kinek szájából
csak úgy dült az anekdota. Mondhatom rettenetesen meg-
botránkoztam rajta, mert meséinek nagyobb része nemcsak
sikamlós, hanem obszén is volt. A legtöbb öreg úr anekdo-
táinak a forszta most is tragárság. Vidéki férfikompániák-
ban ily fajta a közönséges diskursus.

Némely paptársunk azt hiszi, nem válik be a nemes
társaságba, ha nem szekundál teljes erőből. Sőt ismerek
olyanokat, kik iparkodnak őket tullicizálni és nem veszik
észre, hogy a hahotázás őket illeti, azaz a papi ellentét
kaczagnak és kimélet nélkül rágalmazzák kétkulacos vi-
selkedésüket.

Bizony úgy van: et retribuit mihi Dominus secundum
puritatem meam.

Az ilyen viselet a műveltség nagyfokú fogyatkozására
mutat, de foltot csinál papi ruhánkon és tiszttségünk
nem becsülésére vezet.

Nem panaszkodhatunk hiveink hidegségéről, népünk
romlásáról, a régi jó erkölcsök pusztulásáról, mikor saját
szánkat sem tudjuk tisztán tartani

4. Még egy másik eset. Tudvalevő dolog, hogy a je-
lenlegi fiatalos viselkedés divatja a durválkodás után-
zata. Olyan czifra káromkodásokat hall az ember, mű-
veltnek tartott körökben, hogy kocsisok és konyhahöl-
gyek társaságában képzeljük magunkat. Sokszor igazi
ripóviselkedésre fajul a társalgás modora, hanem azért
szemet huny a mama meg a papa is, mert hát... ez
most divat.

Igen sajnálatos dolog, hogy ilyenféle modort néha fiatal paptársainkban is találunk. Elfelejtik állásukat, a társaságot, melyben mozognak és a helyet, a hol vannak.

Papi emberben a káromkodó szó, bármily szelid formában nyilatkozik is, mindig utálatos és megbotránnyokoztató. Eltekintve hivatásunktól és működésünk feladatától, a tiszta józan ész és előkelő nevelésünk is árhoztatja ezeket a kifejezéseket.

Nem menthetjük magunkat akkor sem, ha valódi ok van a kifakadásra, mert ha mi magunk sem tudunk magunknak parancsolni felháborodásunkban, minő joggal kívánhatjuk hiveinktől a mérsékletes beszédet, a sértegetésektől és szidalmaktól való tartózkodást? És ha nyelvünket nem tudjuk zabolázni, hogyan merünk hiveink elé állani és tőlök kivánni, hogy szívleljék meg tanácsainkat, de ne kövessék példánkat? Medicus cura teipsum!

Hiába mentjük magunkat a kifakadások ártatlan voltával, a rossz szándék hiányával, sanguinikus természetünkkel, vagy a hely és társaság nem kényes állapottával. A kiejtett szó elröpül és ki az, a ki tudja, hol akad meg és kiben nem tesz kárt? Pedig liber scriptis proferetur

5. Tudok még egy esetet, mely tárgyunk körébe esik. Ez a papi liberalizmus.

Sokat irtak már erről. Én rövid tapasztalásomat akarom említeni.

A milyen szép és nemes ezen kifejezés, olyan visszaélést követnek el vele paptársaink, kik vele dicsekszenek. Az igazi liberalismus embertársainkon gyakorolt nagylelkű elnézés, a mint ezt Jézus Krisztu-tól tanulunk. Modern felfogásban azonban a liberalizmus alatt azt kell érteni, hogyan legyünk elnézők saját magunk iránt. Ugynevezett elavult intézményeket, túlhaladott álláspontokat, természet ellenes állapotokat hogyan kell liberális felfogással félretolni, a nekünk kellemetlen intézményeket profanálni és nevetségessé tenni és életünket, házunkat felvilágosodott korunknak megfelelően berendezni.

És mivel ily szegény társunk rendszeren nem látja be, hogy közvetve saját papi állásának nimbusát rombolja, csodálkozik rajta, hogy hivei nem respektálják, engedetlenkednek, szembeszállanak és — romlanak. Szidja a buta parasztját, hogy nem tisztelik, a ferde társadalmat, hogy rendet nem csinál, az előljáróságot, hogy igazat nem ad, az egész világot, hogy félreismerik őtet.

Pedig hát csak egy kis alázatosság kell és meglátjuk hibánkat önön magunkban

*

Hát én miért látom csak a sötét pontokat tapasztalásomból? Bizony nem százkakeresés ez, mert tudatában vagyok ügyefogyott voltomnak! De olykor nem árt a tükröbe nézni.

Deo Gratias.

Az egyház multja és jelene.

Rovatvezető: Ankerstoki Stockinger János

A jó bajorok.

Laapunk t. olvasói a bajor egyházpolitikai állásról teljesen tájékozva vannak. Mi voltunk a magyar lapok között azok, kik a bajor kath. centrum újabb mozgalmát, mint célirányos, öntudatos, biztos jövőre, biztos eredményekre számot tartó politikai akcióit üdvözöltük. Prognosztizáltuk annak idején ama enyes győzelmet is, melyet a centrum-párti javaslatok tárgyalása alkalmából a kath. Bajorország, mint később kitűnt, aratott.

Ma örömmel írjuk, hogy a hadjárat, mely a czimzetesen katolikus *Lutz* ellen inditva lön, tovább folyik. Előttünk fekszik azon előadói jelentés, melyet *Dr. Daller* a legújabb kultuszbudgetről készített. Az előadói javaslata, mely a centrum párt közös tárgyalásainak, közös megegyezésének eredménye s melyet *Bucher* és *Dr. Ritter* képviselők is támogatnak, a bajor parlament többségének javaslata. Éle határozottan a kultuszminiszter ellen fordul, a mennyiben ennek oly javaslatait, melyek kiadás-többletet hoznának létre, s melyeket sem az ország, sem az egyház jóléte, sem jóléteknysági, humanitarius czélok nem indokolnak a budgetből törölték.

Természetes, hogy a liberális sajtó a katolikusok ez észszerű s az ország pénzügyeinek egyedül megfelelő előadói javaslatát, dühök egész erejével megtámadják, azt sárral, piszokkal moeskolják. A *Neueste Nachrichten* gyermekiessen-együgyűnek és kicsinyesnek, szomorú férczelménynek, minden államférfiúi gondolatban szükkölködő tákolmánynak nevezi. Mintha az lenne a kormányunk feladata, hogy az államférfiúi bölcsesség meddő teóriájával etessék agyon a vagyoniilag tönkre tett népet. A kormány, az államhatalom feladata, a vezetésére bizott állam polgárainak anyagi jólétét és szellemi fejlettségét, műveltségét minden jogos, megengedett eszközzel lehetőleg előmozdítani. S a mai esztelen irányzatok, meggondolatlan pazarlásokra ragadó luxus-kormányzások idejében, valóban megragadó, mely bölcsességet, körültekintést, tájékozottságot mutató bátorság az, ha találkozik oly férfiú, ki azon a mindennapi életben ismert akcióját, mely a nyújtzkodásról és a takaróról szól, s mely a keresztény nemzetgazdasági eszmék rövid szukkusát képezi, oda meri vetni a vesztébe hanyathomlok rohanó társadalomhoz, hogy azt vésztes útjában, valóban herculesi erőlködéssel, megállítsa s így a végelpusztulástól, még idejekorán megmentse.

Azon törlések között, melyeket a bajor ezentrum párt ajánl, vannak kulturális kiadások is. Egy-két egyetemi tanszék, az orvosi kar intézetei. Meglehet győződve azonban a liberális tábor, hogy ha e kiadások áldozattal jártak volna is, de ha azokat az ország kulturális fejlődése szükségképen megkívánta volna, akkor a katolikus párt leendett volna az első, mely ezen tételek megszavazást előmozdítottak, esetleg azok felvételét sürgette volna. Általános tudományos szempontból, e tételek minkét is érdekelnek. De bizást elismerhetjük, hogy azok sine quaé, maguk a bajorok jobban ismerik, mint mi. Ha ök elhagyandóknak vélték, úgy bizonyos, hogy Minervalis lábzan szenvedő Európánk nem fog ezáltal sérelmet szenvedni.

Mi csak örömmel üdvözölhetjük a bajorokat és a fajó szívvel konstataljuk, hogy nálunk a katolikus elmék még nem értek meg annyira, hogy a dekrisztianizáló irány ellen, mint egyházuk hű fiait sorba álljanak.

Új évi ömlengések.

Úgy fehér karácsony táján szájról-szájra, ajkról-ajkra szalolt a hír, hogy a Regnum Marianum kalvinista kormányelnök, a debreczeni Róma bukkott büszkessége *Tisza Kálmán* leteszi a vezérekedés kalpagját, hogy azt a nyugalmas halósipkával cserélje fel. Mint ez előtt annyiszor s mint ezután még többször a lehető legjobb értesült körökből származónak mondták e hirt. A feleletet meghozta az új év napja. Ős Buda várában, a Henczi szobor környékére álló miniszteri palota előtt fogat fogatot, fiaker fiakkert ért. Magyarország állítólagos bölcséi és atyjai, a képviselők igyekeztek oda. A szabadelvű jelzővel ékeskedő párt legelőkelőbb tagjai gyűltek egybe, hogy a mindenható miniszterelnök előtt ragaszkodásuk, hűdolatuk, odaadó barátságuk, tiszteletük, bizalmuk adóját leróvják, hogy a bukkotnak hirdetet mellett impozáns tüntetést rendezzenek. Az eszmék azonban elfúltak a beszéd tengereken s az új évi üdvözlétekből csak egyet tudtunk meg, hogy: *Tisza egyelőre marad*. Hogy ez az egyelőre, mily hosszú időt fog jelenteni, az a jövő sűrű tatyolába van burkolva. Annyi kétségtelen tehát, hogy a kath. Magyarország továbbra is kalvinista kézben marad. S ha *Szássz Károly* úr gyakrabban fogja azt az álompórt beadni a magyar katolikusoknak melynek neve: *katolikus terjeszkedés*, akkor egész kétségtelen, hogy az ország wai a túlnyomó kisebbségben levő kalvinisták lesznek addig, míg a *Verhovny* által prognosztizált izraelita uralom teljes érvényre nem jut. Szomorú jelenség az, hogy mi katolikusok, holott kétségtelen, hogy a legkompetensebb, a legkorrektebb államférfiak a mi sorainkból kerülnek ki, nem tudunk saját embe-

reinknek, a vérünkbeli való véreinknek, oly nimbuszt szerezni, minővel a kálmánisták minden apró-cseprő emberüket körülövedzik.

Ha valaki Magyarországon kálmánistának született, csak nagy hangon kell beszélnie, hogy állam férfiúi legyen; csak bele kell szagolnia az írás-olvasás tudományába, hogy ünnepeit ironik jelzővel látsassék el neve; csak ki kell nyújtania kezét, hogy javadalmas hivatalok boldog tulajdonosa legyen. Ma, ez tagadhatatlan, csendes kálmánisták alatt nyögünk. S ez *Tiszta Kálmán* érdeme, ki bárhol is legyen, politikai, egyházi vagy társadalmi kérdésekben egybegyűlt gyülekezetekben, mindig és mindenütt bátran hirdeti vallását. Ezt mi csak becsülni tudjuk benne. De kárhozzátjuk katolikus mérvadó egyéneinket, hogy a homeopátia mai korában, nem pések a szegyet szeggel szenia magaslatára emelkedni s katolikus voltak hangzatásával a szunnyadó kath. közérzületre hatni. Videant — ne quid!

Tanügyi Szemle.

Rovatvezető: Gyúrky Ödön.

A párizsi tanügyi értekezlet.

† I. Előttünk fekszenek immár a múlt évben Párizsban tartott tanügyi kongresszusnak munkálatai, melyről már előzőleg is röviden megemlékeztünk. Alkalmat veszünk tehát magunknak most bővebben is hozzá szólni és megismertetni ezen tanügyi értekezlet eredményeit, különösen pedig a *középiszkolai kérdésben s a nőnevelés ügyében* hozott határozatait.

A mi az elsőt illeti ma kétségkívül leginkább ez érdekel lennünket. Hiszen közoktatásügyünk vezetőjének kezdeményezése folytán a középiszkolai kérdés ismét napirendre került, s nem csak a tanügyi, de a politikai lapok is nap nap után foglalkoznak a dologgal, jól vagy rosszul megírt cikkeikben vagy a mostani rendszer mellett foglalva állást, vagy szépségesen eltérülve minden gimnáziumot, főállitva helyettük a görög nyelv nélküli egységes középiszkolát. A nézetek ezen különféleségében, az eszmék ezen eltérő áramlata között nem lesz tehát minden érdek nélküli megismerni azt, hogy miként gondolkodnak ebben a dologban egy nagy, s művelődésben is kiváló szerepet játszó nemzet tanügyi szaktekinélvei, a kikhez még, miként már említők, több idegen ország kiküldött tanferfiái is csatlakozának.

Nem azért tartjuk ezt ugyan fontosnak, mintha mi is azt az elvet vallanók magunknak, a mit boldogult Trefort a 83-iki középiszkolai törvény megalkotásakor hangoztatott, hogy a középiszkolai kérdés szintén nemzetközi kérdés melyre vonatkozólag tehát szintén meg kell várni míg más nemzetek valamit kezdeményeznek, valamit határoznak; sőt ellenkezőleg, teljesen megvagyunk győződve nemcsak arról, hogy ez minden nemzetnek belügye, hanem még arról is, hogy középiszkolaink, sőt egész nevelésügyünk mindaddig nem lesz tökéletes, nem lesz célra vezető, míg annak szervezetében a külföldet utánozzuk, s nem saját szükségleteinkhez, nem saját szellemünkhöz, nemzeti géniussunkhoz alkalmazzuk azt. Másrésztől azonban azt is tudjuk, hogy már csak a több szem többet lát elvénél fogva is, de meg a nemzetet ilyen mélyen érdeklő, s a jövőnek nemcsak köz műveltségére, de tudományára és irodalmára is kiható dologban mindenesetre hasznos és szükséges a szomszédba is át-át tekinteni, meggyőződni, megvizsgálni azt, hogy miként jár el minden ország ebben a dologban.

A középiszkolai kérdésben pedig Franciaország állásfoglalása még azért is érdekes, mert tudvalevőleg innét indult ki Frarynak a latin nyelv kérdéséről franciaia esprittel megírt könyvével az újabb háború, a latin és különösen a görög nyelv ellen, melynek száműzetése érdekében nálunk is már annyi tintát fogyasztottak el. Ezt a könyvet pedig, legalább abban az időben, sokan úgy fogadták, úgy tekintették, mint a franciaia tanügyi körök nézeteinek nyilvánulását sőt mint az egész Franciaországban uralkodó hangulat közvetlen kifejezését.

Azok azonban a kik ezt hitték, vagy hirdették a kongresszus alkalmából alaposan meggyőződhetek arról, hogy csalódtak vagy tévedtek voltak vezetve. És pedig annyira az ellenkezőjét mutatta a kongresszus ennek, hogy tanácskozásainak keretében ezt a kérdést: kell-e tanítani a középiszkolákban a latin és görög nyelvet? még föl sem vette. Hanem a középiszkolákra vonatkozó

kérdést csak is így formulázta: «*Mily szerep jussom a középiszkolai oktatás különböző típusaiban az ó-kori nyelveknek, az élő nyelveknek és reáliáknak?*»

Meg kell ugyanis jegeznünk, hogy Franciaországban szint- úgy mind eddigél nálunk a középiszkolai oktatásnak két ága van: a *klasszikus* (enseignement classique ancien) és *modern középoktatás* (enseignement secondaire moderne). Az elsőre nézve az, hogy szükséges-e itt mind a két ó-kori nyelvet tanítani, kérdés tárgyava sem lett téve. A franciaia tanügyi közvélemény ebben a dologban oly megállapodott, oly határozott nézettel bír, hogy ebben semmiféle Frary-féle irányú könyv nem fogja megzavarhatni. De még az egész ország közvéleményének is legelőbbkelőbb része. — miként egy tanügyi lap írja — »az irodalmi műveltséget legtöbbre becsüli, s megvan győződve, hogyha erről lemond. kivetkőzik nemzeti jellegéből s kivetkőzteti stílusát is abból, amit rajta nem ok nélkül csodálnak.«

Az enseignement classique-ot, illetőleg, az ókori nyelvekre vonatkozólag csakis két kérdés merült fel. Az első az volt, hogy nem volna-e lehetséges a klasszikus nyelveket a gymnasium jelenlegi szervezetében *később elkezdetni* a növendékekkel? A kérdés beható vitát eredményezett ugyan, de az értekezlet mégis daczára a lycée Charlemagneban történt kísérletek állítólagos fényes sikerének, tagadólag válaszolt arra.

Pedagógiai szempontból sokkal érdekesebb és sokkal fontosabb volt a második kérdés: hogy nem lehetne-e oly középiszkolát képzélni, mely *ne a latinra, hanem a görög nyelvre fordítaná a fősúlyt*? A mely kérdésre a kongresszus felelete az volt: »hogy a klasszikus nyelvek közül mindig az tanítandó első sorban, mely az illető nemzet civilizációját leginkább saturalta. Ennél fogva az új latin nemzeteknél a latin nyelv ismerete a fő; Skandináviában, Németországban és Angliában a görög nyelv tanulása a fontosabb.« Mi ezen felettel ezt a felettebb fontos kérdést, a mi szempontunkból legalább nem tartjuk teljesen megoldottnak. S minthogy a nálunk legújabbban felmerült egységes középiszkola tervét csakis ezen kérdés teljes tisztázása, teljes megfektése után és alapján véljük kivihetőnek, ezen dologra legközelebb ismét visszatérünk.

Az enseignement secondaire modernere vonatkozólag a kongresszus csak azt a kérdést tárgyalta: *valljon nem volna-e czélszerű a latin nyelvet az ilyen iskolákba is behozni*? Nálunk tudvalevőleg Trefort miniszter a reálisokálkba szintén bevitte a latin nyelvet, mint nem kötelező tantárgyat. A kongresszus azonban elenezte ezt, még pedig azon egyszerű, de helyes indító oknál fogva, hogy ha kellő óraszámban, kellő terjedelemben nem taníthatjuk a latin nyelvet, inkább ne is tanítsuk azt. Hanem igenis szükségesnek mondta ki a középiszkolának egy harmadik típusát is. Olyant, melyben az anyanyelv nem mind két klasszikus nyelvel, hanem csakis a latin nyelvel kapcsolatik össze, de úgy, hogy ezt a nyelvet kellő terjedelemben és egész alapossgal tanulják a növendékek.

A tulajdonképeni gimnáziumokra nézve tehát a kongresszus teljesen igazat adott azoknak, kik a klasszikai oktatás jelenlegi alakját védelmezik. De igazságot szolgáltattott a történelemnek is, midőn a franciaia forradalom százados évfordulóján védelmébe vette a klasszikai oktatást, az ezen forradalmat részben előidéző irokkal szemben is. kiknek művei telvék a klasszikus oktatás elleni vádakkal, kik koruk összes hibáit ennek az oktatásnak rójják fel s kik tulajdonképeni megkezdői voltak gimnáziumok elleni háborúnak, a mit az ő követők még ma is ugyanolyan fegyverekkel s ugyanazon indító okokból egyre folvtatnak.

Tankönyv bírálat.

A tankönyvek bírálatának ügye, mely nemrég az orsz. közoktatásügyi tanács kérdésével annyi sok szóra adott alkalmat, ismét napirendre kerül. Csáky miniszter ugyanis egy újabb rendeletet bocsátott ki, melynek értelmében megiltja azt, hogy a közoktatásügyi tanács, ha egyszer valamely tankönyvet elvetett, mindaddig míg az kijavítva nincs, másodsor is bírálat alá vehessen.

Ez, magában véve a dolgot. — helyes. Akárhányszor bírálon is a tanács valamit, ha egyszer az nem jó volt, másodsor sem lesz jobbá, ha csak a szerző ki nem javította munkáját. Ez ellen tehát kifogást nem tehetünk. De igentis kifogást kell tennünk a miatt, hogy ez által ismét nincs elégtéve a tankönyv bírálat

legfőbb követelményének, az ellenőrizhetőségnek. És nincs megadva a főlegbeszések módja és joga.

Pedig elvégre az a közoktatásügyi tanács is tévedhet talán? Vezethetik tagjait emberi tekintetek, vagy mint nagyon gyakran, részrehajlás. Mit tegyen akkor a szerző, ki meg van győződve műve helyességéről? Suba dobja egyszerűen alapos fáradtsággal készített munkáját, azért, mert egy úrnak véletlenül nem tetszett az? Oly anomalia bizonyára, melyen épen tankönyveink érdekében mielőbb segíteni kell, hogy továbbra is monopolium ne maradjon az egész dolog, melyben tudvalevőleg eddig is a kath. szerzők húzták a legrövidebbet.

Kateketikai kongresszus.

Most, midőn a hitoktatók országos gyűlésének kérdése nálunk is napi renden van, s a kezdeményezés csírájából már már a megvalósulás felé kezd haladni, nem lesz talán érdektelen egy ilyen kateketikai kongresszusról megemlékeznünk, mely még a múlt év vége felé tartatott meg s mely nem csak azért, hogy ezen a téren az első igazi nagygyűlés volt, ha nem tanácskozásainak, határozatainak fontossága által is a legnagyobb figyelemre méltó és érdemes.

A gyűlés színhelye Praenza volt, elnöke Capeceolato hiboros és capuai érsek. Kivüle megjelentek még 5 érsek, 11 püspök, 60 praelatus és mintegy 200 résztvevő. A tanácskozások tárgyát a hitoktatás fontos kérdései képezték, a melynek emelése, virágzása és javítása érdekében számos határozatot hoztak. Így különösen a hittanítás módszeréről, az első áldozás körüli eljárásról, a kateketikai irodalom műveléséről és pártolásáról. Főnyújtja pedig a gyűlésnek az a remek, eszmékben gazdag beszéd volt, melyet Cremona püspöke tartott s melyben főpásztori lelkesültséggel, az előadás művészi szépségeivel adta elő a vallás tanításának fontosságát és szükségességét. A katekizmus napjainkban minden. Mert hiszen nem csak Itália, de az egész világ ismét azon az úton van, azzal a veszélylyel áll szemben, hogy ismét az undok pogányságban merüljön el. Mi hárithatja el, mi akadályozhatja meg ezen végzetes lépést? A katekizmus és csupán csak a katekizmus. Hogy azonban ezt a nagy, ezt a magasztos czélt a katekizmusal elérhessük, a katekizmust a gyermekek előtt kedvessé kell tennünk, a mit csak az igazi odaadó, önfeláldozó saeretet által érhetünk el. —

Legfontosabb határozata azonban a kongresszusnak kétségkívül azon kérelem volt, melyet XIII. Leo pápa ő szentségéhez intézett: *hogy adjon egész Olaszországnak egy egységes, egyforma katekizmust.* Az eredményes és egyöntetű tanításnak mindenesetre egyik fő feltétele a jó és egységes tankönyv, a mely nélkül a legnagyobb fáradozás és bármilyen szakértelem is csak fél eredményt képes felmutatni. Ismeretesképpen a panaszkok, melyek ezen a téren nálunk is felhangzottak, reméljük, hogy a mi hitoktatói gyűlésünknek is egyik legfőbb tárgya, a hittani tankönyvek kérdése lesz.

Fővárosunk a hitoktatásért.

A főváros közgyűlése legújabbán ismét 8000 frtot szavazott meg a fővárosi hitoktatás céljaira, s ezzel a főváros által a hitoktatásra fordított évi kiadás 33.000 frtra emelkedett. Bizonyára oly tekintélyes összeg, minőt kevés más város fordíthat erre a célra, bár tekintve annak fontosságát és szükségességét de meg tekintettel a multak viszonyaira, melyek ezen áldozatkészseget indokolták és szükségessé tévék, nagyon is hasznos kiadása ez a fővárosnak. Hogy a főváros ezt elviselni késznek nyilatkozott, legfőbb érdeme volt a távozó *Oselka Nándor* ó-budai prepost plébanosnak, ki a pozsonyi társas képtalanai szék magaslátára számos érdemei között a fővárosi hitoktatás élete keltésének és újja szervezésének érdemét is magával viszi.

TÁRCSA

Az influenza.

Ha a minden oroszok legkegyelmesebb zszarnoka, a rettenetes híru kancsuka és a rémitő szibériai ólombanyák mindenható ura, lomha hadseregével megjelent volna a művelt Európa látóhatárán, nagyobb és általánosabb rémületet alig okozhatott volna, mint okozott a villanyos kopogó eme lakonikus tudósítása: *terjed az influenza.* Ha tüszszentesz, hideg veritek veri ki homlokod, mert: *hátha az influenza.* Ha a csikorgó hideg elköveti veled azt az udvariatlanságot, hogy zsebed belsejéből gyakrabban, a szokottnál sürűbben kell elővonnod a zsebbevalót, rémülve ejti ki halványuló ajkad: *jaj az influenza.* Ha hangod a nedves időjárás következtében, vagy egyéb filokszerá mentes vidéken még a régi divatban lévő okokból, vesztit régi érzédből; ha torokod eltoppúl s gyakori köszörülésre sarkal, mindig és mindenkor azt sóhajtod: *Istenem az influenza!*

A modern felfűjt nagyságok között, ma alig van hatalmasabb, mint ez az állítólag orosz születésű, de kétségtelenül *olasz* keresztelésben részesült *nátha.* Mert hisz az influenza nem egyéb, mint a belső részek takhártýainak gyúladásos elnyálkásodása. Hurutos nátha, mely egyes esetekben erősebb, másokban gyengébb, de mindig, bizonyos fokú alteráczióval, lázzal jár. Életvegyessé maga az influenza soha sem válik; vigyázatlanság s meghülés folytán *más* betegség támadhat belőle, mely akár influenzaian időben is végzetes, de kellő figyelem, gondozás és ápolás mellett az influenza ártatlan lefolyású; sőt rendszeren igen egészségesse teszi, a mindenesetre eléggé megkínzott páciénzt.

Különben az influenza, mint az *Hirsch Agost* professzor az *Die Nation* című poroszországi hetilapban hirdeti, nem mágyerek. Első nyomára a középkorban, 1173-ban találunk. Azóta is gyakran fellépett. A XIV és XV. századokban, kivált a XVI. század négy esztendejében (1540, 1557, 1580 és 1593.) rendkívül nagy arányokban lépett fel. És azóta 1875-ig nem lehet találni oly időszakot, melyben a föld egyik vagy másik része influenzás ne lett volna. Pandemikus alakban, hogy az újabb időből vegyünk példákat, 1781—82. Khina nyugati részében és Spanyolhonban; 1789—90. az egész keleti földgolyón; 1807-ben és 1815—1816. Észak-Amerikában; 1830—32. csaknem az egész ismert földtekén; 1833. Elő Ázsiában, Észak-Afrikában és Európában; 1836—1837. a nyugati földgolyón és 1855-ben Európa több részében lépett fel. Utóljára 1874—1875. volt hozzá szerencsénk. Láthatjuk tehát, hogy se nem új, se nem ritka vendég. Újjá is, ritkává is csak a hirlapok tájékoztatlansága tevé.

A mi az influenzát rettenetessé teszi, az azon sajtáságos kedvtöltésében áll, hogy szereti nagyon a zajos társaságot. Elvonnulva, egyeseknél nem lép fel, mindjárt tízével, százával szedi áldozatait s gyönyörködik a kumulatív tüszszentesekben; innen van, hogy a katonai tanyákat, táborokat, kaszárnyákat, iskolákat, neveldeket csak ritkán kerüli el. 1833-ban például egyes városokban a katonák között már rég uralkodó szerepet szerzett magának, holott a cibzil népség közül egyetlen egyet sem bántott, s midőn Reunionban egy garnisont kegyesen megkímélt, az valóságos csoda számba ment. Megtörtént már az is, hogy egyes vidékeken oly hirtelen jelent meg, mint forró nyárban a vihar s egész földterületek lakói egy és ugyanazon pillanatban kezdtek tüszszögni.

Újjában sokat emlegették, hogy ködös, változó idő az influenza meleg ágya. *Hirsch* tanár kételkedik ebben. Ő *százhuszonöt* influenza-járvány terjedésének módozatait tette tanulmányi tárgyává s úgy találta, hogy *ölvén* esetben *télen, harminczöt* esetben *tavaszzal, tizenhat* esetben *nyáron és huszonnégy* esetben *ősszel* ütött ki a járvány. Az, hogy télen leginkább fellép, nem képez az időjárásos influenza apostolai számára érvet, mert azt már csak egy tudós doktor sem fogja kétségbe vonhatni, hogy az ember ilyenkor, influenza her influenza hin, — legkönnyebben meghűtheti magát. Az Indiákon, a forró egöv alatt, az Antillákon épen a legforróbb napokra esett az influenza évadja. Hasonlóképen teljesen irrevelans az influenzára nézve a talajviszony, a táplálkozás s más effelé doktori megokolás. Ha fellép, úgy tesz, mint tett egykor a dicsőséges Caesar s ha van kinek, talán influenzás ékesszólásával még azt is elszavalja: *Jötem, láttam, győztem.*

Az influenza csúfá teszi doktoraink tudományát minden irányban. Azt sem tudják megmondani, hogy *hogyan* keletkezik, hogyan és *miáltal* terjedt tulajdonképen. Tény, hogy mindenütt, a hol felép, mint teljes jogú állampolgár, mint benszülött viselkedik. Szél, levegő, mozgás, az emberek érintkezése nem befolyásolja; sőt gyakran éppen szél ellenében terjed leginkább. Erdekes, hogy az influenza mennyire szereti a hajók népet. Erre vonatkozó megfigyeléseit Hirsch tanár, két csoportba osztja. A hajó elindul a száraz földről, kiér a sik tengerre. A száraz földön nem volt influenza s ime! a hajó személyzete mégis hirtelen meginfluenzásodik. Így járt 1856. februárjában egy a macassarai öbölből kiinduló németalföldi fregatte. 340 embereből egy-két nap alatt 144 lett influenzás. Hasonlót észleltek egy a senegambiai Gorée öbölből 1863. februárjában kiinduló francia fregaton. Máskor ismét a hajó a sik tengeren van, napok, hetek óta nem ért szárazföldre, de ime azon földrészen a hová törekszik influenza grasszal és — a hajó személyzete szintén beleszik. Így járt, a többi között, 1857-ben egy Kuba felé vitorlázó angol hadi hajó személyzete és egy nyugatindiai kereskedő hajó, mely Malacából Cantonba vitorlázott. Ugyanazon időben, mikor elfogta a hajószemélyzetét a tüsszögés, ugyanazon időben, mert még akkor divat volt, nem győzték az emberek egymásnak az »egészségére valljon«-t kivánni Kubában és Cantonban.

Az influenza szó olasz származású; fajrokon a német *grippe*, rövidítése a *francia agriper* szónak. Hogy miért nevezik mégis orosz náthának? Isten a megmondhatója! Tan, mert megszoktuk, hogy minden rossz Oroszországból származik reánk.

Az influenza tehát, szeszélyes, makacs és kibetűzhetetlen rejtély, akár egy szép asszony, de kevésbé veszélyes. S azért várjuk türelemmel. Ha kedve tartja, eljön, akár feljük, akár nem. Bátran szembe kell vele szállani s kibőjtölni. Legjobb ellenszere, mint egy tisztességes havi náthában szenvedő hölgy saját tapasztalásából állita: a városház befutott dísztermében egy sz. László-társulati gyűlés, vagy — a mit mi állítunk s a mi egyre megy — a gőzfürdő.

Nem doktor.

A szegény gyermek.

(A karácsonyi gondolatvilág köréből.)

Nem novellát, vagy elbeszélést frunk, midőn egy szegény gyermek tanulságteljes bölcsőkorára rövid pillantást vetünk. Születésének körülményeit mindenki ismeri. A dadogó gyermekek is tudják, hogy Bethlehembben egy istállóban született. Nagy Isten, mily jelentéktelen dolog születni, mikor évezredek óta millió és millió ember születik; mily semmitmondó istállóban születni, mikor ezren és sok ezren palotákban születnek és mégis a bethlehemi szegény gyermek születése mily leirhatatlan nagyszerű és világrészoló. Király, koldus, gazdag, szegény róla beszél ma is; őt világrész imája, több száz nemzet fohásza, országok és népek sokasága környezi ma is jászolat, mint környezeté kétezer év előtt a magas ég angyalainak beláthatlan serege; tudós és tudatlan most is töle tanul, mint az egyszerű pásztorok és napkelet bölcsői egykoron.

És mire tanít, mit prédikál a világnak a bethlehemi jászol? Sokat, többet, mint a mennyi gyarló eszünk felfogni képes. Az egész világ esze sem meríti ki tudományát, minden nemzedék újabbnál újabbat tanul. Nekünk, a jelen nemzedéknek, oly szükség es eltanulnunk tőle a *szegénységet*. Minden társadalmi bajunk forrása a pénzhez, a vagyonhoz való rendetlen ragaszkodás. Ez lankasztja az erkölcsi munkálkodás erejét, ez dűlja a családok boldogságát, ez pusztítja a nemzeteket, fosztogatja az országokat, táplálja a szocializmust.

Vannak helyek, — igaz, csak kivételek, de ki hallgathatná el, — a hol az erkölcsi világrénd munkásait, a papokat is megmétélyezte e ragály. Nagy halmaza legyen a pénznek: ez a czéljok; keresni, kapkodni a hitvány érez és papiros után: ez a törekvésök. Lelkesedésök rúgója, ügybuzgalmok ösztöne, életörömeik forrása, szenvedéseik vigasza — a pénz. A papi hivatás nem szent életczél, hanem üzlet; annak kötelmei nem magasztos érdekek, hanem az üzlet egyszerű jövedelemforrasai. Elveket, kánonokat jó djért sutba dobni: pasztorális hűség; annyit fáradozni a népet, amennyiért pénzével megfizet: pasztorális szeretet; fenntartani, ápolni a hitelet alakóságait a fel-

tékenyek, elfogultak és tudatlanok kedvéért: pasztorális okosság. Elhazudja az életet és a valóságot, a ki tagadja, hogy a hol a papság munkálkodása valláserkölcsei kihatásában gyenge, a hol a néppen a vallási intézmények iránti tisztelet kihalt, ott nem a pénzzomj utálatos nyavalyájában kell keresni a baj legfőbb és legelterjedtebb okát.

Hát a családi élet boldogsága hová jut, a vagyonhajhászat körtünetei között? A házassági frigy az anyagi érdekközösség színvonalára süllyed; nem a kölcsönös segítség, az ideiglenes és örök üdv munkálásában nélkülözhetlen odaadás és önmegtartóadás vezérlék a házastársakat életsorsuk ösvényein, hanem a hidegen számító érz, mely egyedül az anyagi jólét érdekeit keresi. Azért, ha az ily érdekek köteleke valamely viszontagság következtében meglazul, ha a vagyon könnyelműség, vagy bal eset folytan elpusztul: meglazul az esküvel erősített hűség köteleke is; elpusztul, romba dől a futó homokon épült családi szentély.

És a nemzeteket is a pénzzomj rontja; az országokat ez fosztja meg boldogulásuk eszközeitől. Ha nincs ily, miért lakik a nyomor a gazdagság szomszédságában; miért kullog rongyokban az inség a nagydölyfű töke után? miért fonnyad el korán, nyomorult kenyér keresésében annyi munkaerő? Gazdagok és szegények mindig voltak, lesznek is. Ez így jól van. De ember-telenség, súlyos átok, ha a gazdagság a szegénység véreből szívja az életnedvet. A mai pénzhajhászok ezt teszik. Zsoldjukban all két kezével a munkás, bére csekély, pihenése nincs. Ünnepen és köznapon egyaránt dolgozik. Nem csoda, ha mint ember elégedetlen, mint polgár elkéseredett, mint nemzetfenntartó törzs gyenge.

Végre, hogy még csak egyet említsünk, a szocializmust is a pénzzomj táplálja. Nagy ellenmondásnak látszik, hogy a szomj táplál. Pedig ez esetben így van. A kik a szocializmus elveit és tanait vallják, a paradicsomot itt e földön keresik. Itt, e földön kell megvalósulnia annak, — mondják ők — a mit a vallások a másvilágba helyeznek: a menyországnak. Szerintök az ember végczélja a földi boldogság. Ki meri tagadni, hogy az ember jogában áll, végczélját elérni, boldogságát megszerezni; jogában áll elhárítani annak akadályait. És az akadályok? Ezek sokféleek, de legnagyobb közöttük a vagyon, melyből millióknak semmi sem jut. Nem vagyon-e mi is ugyanazon emberi jogokkal felruházva, mint a gazdagok? miért türjük tehát, hogy ők dúlakodjanak a mi verejtékünk árán? Ők öröket kizsákmányolják, de nyomorunk és szükségünk iránt részvétlenek. Ha elfáradunk dolgozni, kilöknek a műhelyekből s átadnak a társadalom kegyeinek, melynek számalma ugyan elég nagy, de kezei üresek. Ő ez nem természetes állapot, ez igazságtalanság, és az igazságtalanságot erőszakkal kell kiirtani. — Evvel táplálja a pénzzomj a szocializmust. — És e veszes fenyegetéssel szemben csak egy védőeszköz van, — a keresztény szegénység.

A keresztény szegénység nem Diogenes szegénysége,; nem cynikus megvetése a vagyonnak, melynek birtokába Isten áldásból sokan jutnak. A keresztény szegénység *lényegére nézve* a bethlehemi isteni Gyermekek szegénysége. Lényegére nézve. — Mondjuk — mert a *módra nézve* a kettő között van különbség. Az isteni Kisdéd szegénynek született, hogy megmutassa azoknak, kiket megváltani jött, miszerint nem szabad a *vagy-nhoz tapasztaniok sziveiket*. Csak ennyi az, amit kötelességünkbe tesz. Sého! sem követelt, hogy lökjük el magunktól a javakat. Napkelet dús gazdag fejedelemait és a szegény pásztorokat egyforma kegyességgel fogadja jászolanál. A bethániai jómódú Lázár családját csak úgy kedveli, mint a szegény halászatot, kiket tanítványiul választott. A kik ily értelemben követik őt, hveik. Ezek között es közte a különbség csak ott kezdődik, ahol Ő a földi javak tényleges nélkülözését, minden vagyon és jólét megtagadását osztály-rezszül választja. Hogy ebben is hozzá hasonlóok legyünk, tanácsolja mindenkinek, de csak a magasabb tökéletességre hivatottaktól kívánja.

A szegénység tehát, mint ker. erény és erkölcsi kötelesség nem egyéb, mint sziveink drágán megörzött szabadsága a földi javakkal szemben, örök üdvünk érdekében. Ily értelemben a szegénységet maga a *természeti jog* is sürgetően követeli, s ezért nem is új az a keresztény világréndben, hanem csak megújítása a réginék, ennek a természetfeletti jogrendbe való felemelése. »Ha bővelkedtek gazdagsággal, sziveiteket ahhoz ne tegyétek«, (LXI. Zsolt. 11. v.) így inti népet Izrael szoltáros kiralya. »Nincs igaztalanabb, mint a ki a pénzt szereti,« (Sir. X. 10.) mondja

az ó szövetség egy másik bölcse — És a természeti jog nagy tudósai, a jozan ész és a helyes szív mit szólnak hozzá? Azt mondják egyértelműleg, hogy minden szív ahhoz ragaszkodik, ahhoz tapadjon, ami értékére, becsre nézve fölötte áll. Csak ez lehet a szív természetes törekvése. Ki látott már gyöngyöt sárhoz tapadni? A sár tapad a gyöngyhez.

Am gyöngy a szív, hozzáképest a világban minden sár. az egy Istenen kívül. Az emberi szív százszor-egyszer nagyobb, vonzóbb és nemesebb, mint a világ minden java. Bizonyítják ezt az emberek lélettörekvései, melyekben természetünk ösztön-szerűsége nyilvánul. Ha már az ember az élet szükséges feltételeinek birtokába jutott, ha már tudományt és állást szerzett, boldogságának betetőzésül *szívét* meggy keresni. Gazdagság nem kell neki, első gondja a szeretet, ezzel akarja megédesíteni életét. Vajon csak az Isténét, vagy csak az emberekét, vagy mind a kettőt keresi-e, ezt a jellem és a hajlam dönti el; de minden bizonytalansággal kezdetén szívet keres az ember. — És az anya, ha kényszerítene, hogy adja oda vagyonát vagy szívét, szeretném tudni, mit választana? A szívtelenről tudom, hogy hajlandó volna odaadni, miye nincs, de hány van ilyen? Mindig kivételek voltak az ilyenek, maradnak is. — Maga az Isten is, midőn próbára tette az embert, nem a paradicsom javait, hanem szívet kért tőle. — Nemde mindez bizonyítja a szív becsét, értékét minden földi jó felett. Ő igazi gyöngy, hozzáképest csak salak a világ minden java. *Természetelleness, méltatlan tehát, ha az emberi szív az ó becséről, értékéről megfélekedezze, a világ javaihoz tapad.* A szomjas pénzahajászok mindnyájan e természetellenességben leledzenek. S azért, midőn szíveik szabadságát a vagyonnak feláldozzák, nemcsak a keresztény szegénység, hanem a természeti jog ellen is vételenek.

Még tovább mehetünk. A keresztény szegénység tanát a társadalmi érdekösség is mulhatlanul követeli. Felmerülnek a társadalmi életben oly viszonyok és körülmények, midőn egye-
sekért, családokért, sőt egy egész ország és nemzet javáért vagyoni áldozatot kell hozni. Igen, de ily áldozatot csak az hozhat aki szabadon uralkodik vagyonára felett. Szolgaszív csak a kikerülhetlen kénytelenségnek és erőszaknak enged, áldozatkész-ségre nem képes. Pedig ahol az áldozatkész egy *szerelem* kötelessége, ott az erőszaknak helye nincsen, ott tehát a mohó vagyonhajhászok mit tesznek? Rideg kebelrel nézik a súlyos viszonyok folyását, s a segédkezést kerő küzködőkől elfordulnak. Így buk-nak meg sokszor jeles családok, így szenvednek kárt országos és nemzeti érdekek. Valóban, az önzetlen érdekösséget és ennek élettelését, az áldozatkésziséget a társadalom nem nélkülözheti. Amint ezt a gyalázatos pénzsomj szenvedélei az em-
bernek szívéből kiölik, kivész vele a nemes és nagy célokért való lelkesedés is, aláhanyatlak s lassan elhervad a társadalom életfenntartó ereje.

Ó mily bölcs volt a természet Ura, midőn a földi vagyonhoz való szolgálai ragaszkodást, a mindent kizáró pénzszeretetet a természet feletti jog tilalma alá helyezte. Mily irgalmas és nagy volt a kereszténység Istene, midőn már bölcsőjében, szü-
letésének első hajnalán a szegénységet erénynyé és keresztény kötelességé tette. És mint minden keresztény erény, úgy ez is, rang és állapotkülönbség nélkül mindenkinek megfelel. A vagyon-talan megnyugszik helyzetében, türelemmel viszi az élet terhét, nem lop, nem csal, nem erőszakoskodik s a kevésből, amit szer-zet keveset ad. A vagyonos kitarja áldott kezeit, a szűkölködő felé fordítja jóságos szemeit, s ad a mennyit nélkülözhet, a meny-nyit a nyomor nagysága követel, a mennyit szíve sugal. Szegé-nyek ök mindakellen; hasonló a bethlehemi szegény gyermek első imádoíhoz, a pasztorok és királyokhoz, vagy, ha télszik, a tiszta szívű angyalokhoz.

S a tannak, mely ily magasztos tud lenni, nem utolsó előnye a belőle folyó nagyfontosságú tanulság.

Mert a keresztény szegénység tana a társadalmi élet leg-súlyosabb csapásainak, az erkölcsi tevékenység lankadásának, a család boldogság enyészetének, a nemzetek és országok pusztu-lásának, a szocializmus növekedésének gátat vet; mert e tan a természetes jogot új erőre emeli, és a társadalmi érdekösség követelményének eleget tesz: szükségszerűen következik, hogy e tan szent, isteni, és mint ilyen szüntelen egyik fényes bi-zonyítéka, a bethlehemi szegény gyermek által e világra hozott vallás szentségének, *isteni eredetének*. Amely vallás a társadalmi élet problémáit megérteni, sebeit meggyógyítani nem képes; amely a természeti jogot tiszta fényben nem tündökölteti, az

minden más lehet, csak isteni nem. Isten a társadalom nemtője, orvosa; Ő a természeti jog őre. Ha résztvevően maradna az élet bajai iránt, ha a természeti jog érzetét kihalni engedné, — nem volna Isten. Épen ezért, ha a ker. vallás, mely a társadalmi bajokat a legbiztosabb szerrel, a szegénység felülmulhatlan gyógyszerével orvosolja és a természeti jogot új fényben ragyog-tatja, nem az Istentől származnék: akkor állítanunk kellene a képtelenséget, hogy az Isten megtagadta önmagát és az általa teremtet világgal többé nem törődik.

E gondolatokkal lelkebben, sietek a bethlehem szegény gyermek jászolához, oda, ahonnan a keresztény szegénység ta-nának szelleme a világra kiáradt. Jó itt imádkozni, vajha e tán az emberek szíveit meghódítaná, hogy általa diadalmaskodjék az emberbaráti szeretet, viruljon a társadalmi jólét, s újabb dic-sfényben ragyogjon fel a keresztény katolikus vallás isteni ere-dete, ereje és fénnsége.

Dr. Szaláncsi

Hasznos tudnivalók.

Török sorsjegy-birtokosok figyelmébe. Az 1871 ben kibocsátott török sorsjegyekből több mint 5700 darab sorsjegy után 7 $\frac{1}{2}$ millió franknyi fel nem vett nyeresemény-összeg hever kamatozatlanul az utolsó években a közönség alig tulajdonított értéket a török sorsjegyeknek, mert szelvényeik 1876 óta be nem váltattak, ennél fogva a huzások iránt sem érdeklődött. Az otto-man bank hivatalosan megállapította és külön füzetben kiadta azon török sorsjegyek számaint, a melyek 1872 óta kisorsoltattak. A legnagyobb nyeresemény 600,000 frank, a legkisebb 400 frank. Magyarországon körülbelül 100,000 darab török sorsjegy van magánosok birtokában. Előzetőinknek szivesen adunk hirt, ki-huzattak-e már a birtokukban lévő török sorsjegyek, ha ez iránt a sorsjegyszámok közlése mellett levélben megkeresnek.

Földtehermentesítési adósság. Az 1888. évi XXXII. t.-cz. által konvertalandónak rendelt földtehermentesítési adósság összegében foglaltatnak azon már megállapított kárpótlási tőke-összegek is, melyek maganzalóg-igények vagy kincstári inskrip-cionális jogok miatt kötvényekkel eddig fedezve nem lettek, de melyek után ugynevezett időleges kamatokat kell fizetni. Az összes földtehermentesítési adósság kamatozatlása 1889 november 1-én már megszűnt; az erdélyi pedig 1890 január 1-én fog meg szünni. A már megállapított, de kötvényekkel még nem fe-dezett kárpótlási összegek után fizetett 5%-os időleges kamatok fizetése is be lesz szüntetve, a tőkét azonban, mivel azt meg nem lehet kiszolgáltatni letétbe fogják helyezni. Hogy az érdekeltek a konvertálás folytán a kamatfelvezetéstől el ne essenek, a pénzügyminiszter elhatározta és hirdetményileg tudatja, hogy az illető jogosultaknak az eddig fizetett 7% jövevelmi adóval ter-helt 5%-nyi kamatok helyett 4% letéti kamatot fog fizetelni.

M Merkur.

Jogi esetek.

A hadkötelesek házasságára vonatkozólag az új vé-derő törvény következtében új szabályzat lép életbe, melyet a közoktatásügyi miniszter a honvédelmi miniszterrel egyetértőleg állapított meg s hozott az egyházi hatóságok tudomására. E zse-rint a nőülés a harmadik korosztályból való kilépés előttnek megengedve, kivéve, a kiket a sorozáson törültek, vagy a har-madik sorozason be nem vettek. Az állítási kötelezettség azon év január elsejével kezdődik, melyben a hadköteles huszonegy éves s azon évben végződik, melyben huszonnégy éve betelt. Éven-kint három korosztály hivatik fel. Tehát a kik 1889-ben meg csak a második korosztályban vannak, kivételes engedély nélkül meg nem nőülhetnek, kivéve, a kik fegyverképtelenség nyilva-nítottak, vagy törüllettek.

Szabad-e békeltetés esetén, a szentszékeknek a re-nitens felet, *karha/alommal* elővezetett. Erre vonatkozólag, mint az Ügyvédi Lapok írja, a minap érdekes tárgyalás volt a m. kir. kúriánál. Brunner József szegedi lakos ugyanis személyes szabadság megsértése és hivatalos hatalommal való visszaélés miatt tett feljelentést a szegedi törvényszéknél Rózsa Ferenc

belvárosi apátplebános, Német József püspöki szentszéki ügyhallgató és a csanádi püspöki szentszék több tagja ellen, mert válópereben, melyet felesége ellen a csanádi püspöki szentszék előtt indított, a békéltetési tárgyalásra rendőrökkel vezettették elő. Brunner Józsefet ugyanis a szentszék által megbízott apátplebános több ízben idézte meg a tárgyalásra, de miután ez megjelenni vonakodott, jelentést tett a szentszéknek, mely panaszosnak kénszereszközök alkalmazásával való elővezetését rendelte el. Az apátplebános erre a szegedi rendőrkapitányhoz fordult és ez utóbbi aztán rendőrökkel vitette panaszost a békéltetési tárgyaláshoz. Brunner József ebben injuriát látván, megtette a fenytő följelentést. A szegedi törvényszék, panaszost elutasította, mert gonosz szándékot nem látott fenforogni és mert a nehezelt személyes szabadság korlátozására maga a panaszos szolgáltatott okot s habár úgy a püspöki szentszék, valamint megbízottjának eljárása nem helyesellő, mivel a törvény szerint az elővezetés csak büntető ügyek' en alkalmazható s annak kiterjesztése a személyes szabadság sérelmére meg nem engedhető, mégis, mint-hogy panaszlottak a jelzett intézkedéseikkel csupán hivatali kötelmeknek akartak eleset tenni s e részben jogos téren vétek állani, ugyanazért őket bűnvádi uton felelősségre vonni nem lehet. — A kir. tábla helybenhagyta a törvényszék végzését a következő okadással: tekintve, hogy a r. kath. házaselek válópereiben a bírásokodás gyakorlására hivatott egyházi bíróságok a feleket személyes megjelenésre idézik; tekintve továbbá, hogy egy a csanádi püspöki szentszék, mint az annak kiküldöttjeül eljáró szeged-belvárosi róm. kath. apátplebános, a róm. kath. egyházi bíróságok, mint házassági bíróságok által általánosan követelt és az állam törvényeibe nem ütköző fent említett gyakorlatnak folyamánya gyanánt intézték a panaszolt megkeresvényeket a rendőri hatóságokhoz; tekintve, hogy e szerint a panaszolt megkeresések kibocsátására, a jogsértésre irányuló szándék hiánya miatt, a btkv 75. §. értelmében, büntetés alá nem vonható, a feljelentést, melynek a bűnvádi eljárásra alkalmatlansága az abban magában felhozott tényekből is kiderül, e helyütt elutasítani kellett. — A kir. kuria helybenhagyta a tábla határozatát.

Vegyes közlemények.

A pápa 6 Szentsége. A híboros testület karácsonyi tisztelgése alkalmából, ismét nyilatkozott az egyház helyzetéről. Sajátságos, hogy a szeretet főünnepén, a Megváltó születésének napján, mint volt Augustus császár idejében, úgy még most is a földön általános béke és nyugalom áll be; szünetel a politika is. Csak Rómából a keresztény világ központjából hozz a táviró híreket. Az egész világ a Szentatya ajkára figyel s lehetetlen hogy e szívből jövő, szívhez szóló szavak elhangozzanak, nyomtalanul eltűnjenek annyi ezer és millió katolikus szívében. Az idén a Szentatya a liberális római kormány ultra egyház ellenes működésére, a jótékonyzásra erőszakolt békőkra, a pápa függetlenségének minden irányban való megbénítására, mutatott rá. Kijátásba helyezett azután egy újabb encziklikát, mely az egyház iránt köteles kötelmekről, a Karitás kötelmeiről, az alattvalók és a felebbvalók között szükséges viszonyról s a jó cselekedetekben nyilvánuló egyetértésről fog szólni.

A pozsonyi szabadkőművesek csakugyan tiltakoztak az új autonómikus szabályzat ama pontja ellen, melynek éle a titkos társulatokat s így őket is érinti. Valóban a hihetelenség-gel határos ama hang, mely tiltakozásukon átvonul. Nem akarunk most, majd megteesszük idővel, érdemlegesen foglalkozni e tiltakozással. Egyletöre csak arra figyelmeztetjük, a mit a kath. körben az autonómiaórt tartott felolvasás alkalmából irtunk, hogy nálunk kath. mozgalmakra, az úgynevezett autonómiaóra még nagyon sikos a talaj. Si hoc in arido, quid tunc in virido! Elámulnánk azok fölött a katolikus diskussziók fölött, melyek egy esetlég egybelépő kath. auton. kongresszuson elhangzanának. Ismeteljük: *Timeo Danaos!*

A Budapesti Hírlap kétségtelenül egyike azon liberális lapoknak, melyek a kath. ügyek iránt még némi őszinte részvétet, figyelmet mutatnak. Sajnos, újabban ez is oly tettet követett el, mely e rokonszenvezést pusztá affektációvá gradálja. Karácsonyi számában, mely kétségtelen, hogy a magyar zsurnalisztikának sok tekintetben diszere és becsületére válik, a melléklet első czikke: *Karácsonya*, akár egy korrekt katolikus lapba is beillenék. Szép atgondolt, melegséggel megirt cikk. A 9-dik kolumnában olvasható: *Karácsonyi Karczolatok pedig nyílt és egyenes istenkáromlást képeznek.* Ez utóbbi cikk írója, ki szerint Krisztus »a világ legnagyobb embere, annyira nagy, hogy ist'nt csináltak belőle« nem más, mint az a magát kurucz generalisnak nevező *Teleky Sándor* gróf, ki oly nagy s oly ügyes reklámmacher, hogy legnagyobb magyar mártírt faragtak belőle. Mi személyesen ismerjük a gróft s tanultuk oly jellemes embernek, hogy ha a szerkesztőség, bizonytal csak amúgy hamarjában összetakolt cikkének e sorait megozenzúrázza, nem haragudott volna meg. Vallásos meggyőződése az ő dolga, de istenkáromlás hirdetni, egy keresztény, egy katolikus nemzet újságában, vakmerő meggyalázása milliók legszentebb érzelmeinek. Erre se *Teleky* gróft, se a *Budapesti Hírlapot* eddig képesnek nem tartottuk. Vajjon jóvatehető-e ezen hiba? S ha igen, kinek kötelessége az? Itéljen hát az a közmondásos becsületesség maga!

A Magyar Állam egyik legutóbbi számában köztől azon hír. mintha a Szent-István-műintézet *napok óta beszűntette volna működését*, ilyen alakban kidobva, nem felel meg a valóságnak. Csakis a *nyomda és képkereskedés* szűnt meg. Minden egyéb dolog megmaradt, még pedig *Krposi József*, főigazgatója alatt, a kihez a megrendelések intézendők. Lakása, a hol én is tartózkodom a tavaszig. *Erzsébet-körút 38. szám.*

P. Angelicus.

Személyi hírek.

Ezen rovat érdekében, kérjük lapunk t. olvasó-közönségét, hogy az esetleges változásokról szerkesztőségünket értesíteni kegyeskedjenek. Portómentes borítékokkal — kívánatra — szívesen szolgálunk.

1889. decz. 26. — 1890. jan. 4.

Esztergom. A király jóváhagyta az esztergomi főszékesegyházi káptalanban: Major István dr. olvasókanonoknak a nagyprépostságra, Sujánszky Antal örkanonoknak az olvasókanonokságra, Palásthy Pál dr. főszékesegyházi főesperesnek az éneklőkanonokságra, Knauz Nándor dr. komáromi főesperesnek az örkanonokságra, Boltizár József honti főesperesnek a főszékesegyházi főesperességre, Pellet József mesterkanonoknak a komáromi főesperességre és Rajner Lajos mesterkanonoknak a honti főesperességre való fokozatos előléptetését. Az ekkép megüresedő három mesterkanonoki javadalom elsejét pedig Graeffel Jánosnak, a pozsonyi társaskáptalan kanonokjának, a másodikat Maszlaghy Ferencz-szent Zsigmondról nevezett címzetes prépostnak, a hasonvő budapesti plébánia plébánosának és pápai t. kamarásnak, a harmadikat pedig Roszival István dr. tardo-keddi alesperes plébánosnak adományozta. A káptalanban üresedésben levő két címzetes kanonokságot Tichy Antal szentmihályfalvi alesperes-plébánosnak és tótsóki Soóky Gábornak, az esztergomi érseki papnevelde alkormányzójának; végre Mally János dr. esztergomi főszékesegyházi kanonoknak, papnevelő intézeti hittanárnak és pápai t. kamarásnak, a zsámbéki címzetes prépostságot, Czibulka Nándor dr. esztergom főszékesegyházi kanonoknak, papnevelő intézeti kormányzóknak, címzetes udvari káplánnak és pápai t. kamarásnak a cikadori címzetes apátságot, Lukács László esztergomi főszékesegyházi kanonoknak a beeni címzetes prépostságot, keresztiszei és adorjáni Csáky Károly gróf esztergomi főszékesegyházi kanonoknak és pápai t. kamarásnak a cholti címzetes apátságot és érmihályfalvi Miklosovich Alajos pozsonyi társaskáptalanbeli kanonoknak az orodi címzetes prépostságot adományozta. — Továbbá a pozsonyi társaskáptalanban: Horeczky Ferencz báró éneklőkanonoknak az olvasókanonokságra, Rimely Károly dr. örkanonoknak az éneklőkanonokságra és Blaskovics Ferencz legidőbb mesterkanonoknak az örkanonokságra való fokozatos előléptetését

Egyházi Ertesítő.

A hercegprímás ő Emja Seimecz-bányának, az ottani hat osztályú gimnázium kibővítésére, ötvenezer forintot adományozott.

A római városi tanács elhatározta, hogy a Giordano Bruno emléket állító vasrúccsal véteit körül, hogy az a kutyák ellen megvédje. Florencz is a legjobb úton van, hogy e hitelen pappal bemocskolja nevét, egy utcát ugyanis Giordano Bruno utcának óhajt neveztetni. Szomorú jele az időknek!

A Confraternità della Misericordia nevű egyesület vagyonát (egy millió frank), mely eddig szegény nők, árvák és tanulók segélyezésére lön fordítva, a római kormány állami felügyelet alá helyezte. Csak aztán rövidesen el ne ügyelje valami Amerika-utazó, a nehezen összekuporgatott kath. vagyon!

Ast olvastuk egyes lapokban, hogy a római Pantheon-ban Viktor Manó sírja fölött egy öröngyikösszűgöt követelt el se miatt a templomot egy díboros újra konzekrált. Mint a Germaniának jelentik e tendencziózus hír, kacsnak bizonyult.

A porosz kormány kegyesen engedélyezte, hogy a passauai egyházmegye, a saját költségén, elagott papok számára menhelyt állítson. Illetve azt január elsejével életbe léptethesse. Igazán rendkívül liberális kegyesség!

A bécsi Vaterland arról vádolja a magyar függetlenségi pártot, hogy az ifjú eszekkel a napokban konferált. Állítólag magyar részről Ugron és Thaly; cseh részről dr. Engel és Vasaty vetek volna részt a tárgyalásokban. A sógor perze teljesen hisz e hírek s azt is tudni véli, hogy a tanácskozások tárgyait a perszonál-unió képezte volna.

As utraquisták ismét életjeleit annak magukról, állítólag Zetten község 250 lakosa közül 50-en lennének a két szin alatt való áldozás hívei. Még megérjük, hogy hussitizmus, mint szektia fog fellépni!

Dasbach kaplánt, a Trier Landeszeutung kiadó-szerkesztőjét, a pápa ő Szentsége a Pro Ecclesia et Pontificie éremmel tüntette ki. A lelkiismeret s minden egyéb néven nevezendő szabadság hű öre, a porosz kormány azonban jonak és szükségének vélte az érem viselhetőségéhez szükséges állami engedélyt legkegyesebben megtagadni.

As anglikán papság egy része, mintegy hat egyházmegye képviselőiben, tiltakozott azon joghatósági kör ellen, melyet a Canterbury érsek a lincolni püspök ellen indított egyházi pör alkalmából, a tartományi püspökökkel szemben önmaga számára követelt.

As oberammergaui passziójátékok szereplőit, az arra jogosítottak, december 5-én választották meg Krisztust az eddigi szereplő, Mayer József, fogja ábrázolni. Egyáltalában a férfi szerepek csekély s jelentéktelen kivétellel, mind a régi szereplők kezében maradtak. Több változás állott be a női szerepekben. Máriát: Lang Rózsa, Magdolnát Drechsler Amália, Máthát Lang Ilona adják elő. Mindhárom első színen. A passziójáték igazgatója Lang polgármester, karnagyja Gruber tanító lesznek. Az

Van szerencsém a főtiszt. Papságot tisztelettel értesíteni, miszerint — sok fáradozás után — azon kellemes helyzetbe jutottam, hogy az

ÖRÖK-LÁMPABELET

saját tulajdonyú legkifűnőbb minőségben szállíthatom, ennek folytán kérem a t. megrendelőket, hogy megrendeléseiknél czímemet:

WINDING V. A. Feistritz (Dráva m.) Karintia

jól megjegyezni méltóztatassanak. Az örök-lámpabeli égési tartama 6—11 napig terjed és az áru jószágáért kezekedem.

A ft. Papság elismerőleg nyilatkozott gyártmányom felől; részemről pedig ígértem, miszerint a jövőben le oda fogok törekedni, hogy t. vedvőm áruimmal meg legyenek elégedve.

112 belet és két béltartó tartalmazó doboz ára 1 ft 80 kr.

Az ár megfizetését csak teljes megelégedés esetében igénylem.

Czímemet kérem jól megjegyezni.

Tekinettel azon közkedveltségre, melyben utóbbi időben a czimbalom részéről, a zeneirodalom és a t. közönség érdekében megfélelőleg elhatároztuk, hogy szolid áru, szabálmalmazott szerkesztésű czimbalmainkra részletfizetést nyújtunk; és pedig 100 forintnál 20 ft középpenz letét a havonkénti 5 ft részletfizetés kötelezettsége mellett. Felhívjuk emelleg a t. közönség figyelmét, czimbalmainkra, kitűnő harmonikáinkra, fűvő és vonó hangszereinkre, melyek ajánlásnál, nem nagyhangra reklámokra, hanem szorgalmas, magyar munkás kezekre hivatkozunk.

Tisztelettel

VARJU KÁROLY és HORVÁTH ISTVÁN

hangszergyárosok

Budapesten, Erzsébet-körút 2 szám (Népszínházzal szemben).

Régi szerkesztő czimbalmok átalakítását is elfogadjuk Legújabb czimbalomiskola 3 ft.

Gyár: Ovoda-utca 5. szám.

Fontos regale-bérlőknek!

Rum, szilviorum törköly, seprőpálinka, likörök és különféle szeszese italok, hideg uton minden készülék nélkül előállítaték, jutalomdíjazott esszenciák és átherikus olajszimmal stb.

WATTERICH ARNOLD

BUDAPEST, VII. DOHÁNY-UTCZA 1. SZÁM

Huszár-féle hás, az izraelita templommal szemben

Ajánlom továbbá: ürmösseszezt savtalanító- és hortisztítóport, glycerint, vízohályagot és mindennemű borbetegségek elleni szereket.

Kezelési utasítások és árlapok minden nyelven ingyen.

RABISER KERESZTÉLY szobrász. ST. ULRICH GRÖDEN (TIROL)

Ajánlja templomi-felszerelési műtermét fából készített szobrok szállítására, u. m.: oltárok, keresztutak, szent-szobrok, krisztustestek, szent-jászlok stb., minden tárgyakat úgy egyszerű mint díszes kivitelben, a megelégedés biztosításával, a lehető legmérsékeltébb árak mellett készítem. Elismerő nyilatkozatok, valamint rajzok és tervek rendelkezésre állanak.

érdekes s rendszeren nagy közönséget vonzó előadásokra már most felhívjuk a figyelmet.

Egész modernül csinálják az államlajog segélyezett iskolák tanítóit A ndalúzia a bájos ege alatt. A kormány nem volt pontos a fizetésben s azért elhatározták, hogy sztrájkolnak.

A jótékonyaságról szóló új törvény, melyet az olasz kamara 196 szóval, 98 ellen elfogadott, megnyerte a derék Umberto kegyes tetszését is. Természetes, mert így majd — egyideig — több telik a — civilizisztára.

As új freiburgi egyetemen, a hitudományi kar tanszékeit, a dömések tudós rendje fogja ellátni. E czélból Decurtius a svájci nemzeti tanács tagja maga járt Rómában.

A római kormány újabb, úgy látszik, a spiczli-rendszert szándékozik szabályozni. Ha hibetünk az Osservatore Romano hireinek, pedig azok nem szoktak legből kapotlak lenni, Crispi a múlt évben hatvan ezer lírát fizetett ki a rendelkezési alaphoz, a Vatikánban elhelyezett kémek részére. Magukhoz méltóbb fegyvert e jó urak alig eszelhetek volna ki.

Indiában új prefekturát szervez az apostoli szent Szék. A prefektura székhelye Assam, vezetői a Jordán János által Rómában elfogott Katholikus tanítótársulat tagjai lesznek. Assam tartomány 47.000 □ mérföld s 4.881.426 lakóval bír: ezek közül a hindusok száma: 3.062.148, a mohamedánusoké: 1.317.022, 488.225-en teljesen pogányok.

A pápa ő Szentsége, mint az Oss. Rom. jelenti, karácsonykor harmincz ezer lírát osztottat ki főalalmazásná Msg. Cassetta által, özvegyek, árvák és elszegényedett papok között.

A szomorú hírvérre vergődött Alleyrand emlékiratait a most elhunyt royalista képviselő Andral őrzte Chateau Vieux nevű városában. Ő azokat nagyatjától Royer-Collard-tól kapta, azonban azon meghagyással, hogy halála után 30 évvel adja ki. Ezen határidő 1888-ban járt ugyan le, de az érdekesnek ígérkedő, mintegy 10—12 kötetre terjedő iratok, még ma sem láthatnak napvilágot. Miért? No mert, — sokakat kompromitálnának.

A belgák legnagyobb köszönnyaiban a munkások sztrájkolnak. Ezt a lakonikus hírt hozta Charleroi-ból a táviró. Nem sokára már alig megszokott dolog lesz a sztrájk, hogy megokolni sem kell. Sztrájkolunk! Miért? Nos, mert divat. Ilyféle párbeszédnek magunk voltunk tanui.

Szerkesztői üzenetek.

Lapunk mai számát ismét hat ezer példányban küldtük szét s kérjük kedves paptársainkat, hogy a lap megtartására vonatkozó szándékukat minél előbb bejelenteni kegyeskedjenek. A pénzsek beküldését posta-utalványon, egyszerű jelenteseket levelezőlapon kérjük. Fél évi előfizetéseket is elfogadjunk. Kérjük a kegyes pártfogókat, mert a lap, hallatlan olcsóságra mellett tömeges partalára számít. Még nem tartás esetében kérjük a lapot egyenesben a régi czimbalommal visszaküldeni.

Többeknek: A kinek az E. K. barátja és viszont az rossz, de még gyanus ember sem lehet. Tökéletesen megnyugodhatnak. P. Angelikusz a legjellemesebb, legjobb ember. Irodalmi vállalataiból befolyó jövedelmeit az utolsó garasig jótékony, az anyaszentegyház felvirágoztatását célzó dolgokra fordítja. A csekély penziójából éldegél, mely neki, mint fiúmei volt igazgatójának jár. Budapesten való tartzkodása, mely csak ideiglenes s részint irodalmi vállalataival, részint egy más nem kevésbé nagy és magaslatos, de épen az ügy érdekében még nem publikálható ügygyel van összeköttetésben, teljesen törvényes. Ő a Mária-Sterni (Bosznia) trappista apát engedélyével van itt s ez engedély lehetséges és jogos, mert ő ez idő szerint még nem monachus, hanem csak oblatus a trappistáknál. Ez pedig nagy különbség. A Karthausiak Magyarországon ezimű művünkben a különbséget eléggé körvonaloztuk, pedig e tekintetben az oblatus, még több szabadságnak örvend a trappistáknál, mint örvendett a karthausiaknál. P. Angelikusz tehát, mint vállalatai teljes bizalmat érdemelnek s e bizalomra s a pártfogásra mindenképen érdemesek is.

Figyelem! Olvastuk mi is, de a mi ajkunkon nem a boszorkodás, csak a szánalom nyert kifejezést. Mi csak amolyan közönséges embereknek tartjuk magunkat s nem arrogálunk részünkre prófétai szellemet. Lehet, ha majd mi is veterán-lap leszünk, mint a hogy az a lap hirdeti, akkor nálunk is megeremnek az efféle bolondgombák s mi is elhittetjük magunkkal, hogy ismerjük a világ eseményeit cis és trans, trans és cis, hogy ismerjük a múltat, a jelent, a jövőt. De hát hála Istennek, az még távol van. A mi pedig azt a reklamszerű félszavadot illeti, arra nézve egy adomával szolgálhatunk. Egy társaságba, mely irókból, törekvő iparosokból állott, egy arisztokrata is belévedt. Eszrevén, hogy »vegyes« környezetben van s nem bizván szellemével, eszeszikiporkáival magára vonni a közfigyelmet, magas születéséről, a haza körül számtalan érdemmel szerzett őseiről zsenyiesült, az alázatosság teljes híjjával, vagy fél órán keresztül. Egy szellemes író megsokalva e nagy hangú pöffekedést imigy válaszolt: Önök arisztokraták olyanok, mint a krumpli; az a miönök közül a földben van, hasznos és jótékony, de a mi kívül a földön él az: emészthetetlen. Fiat applicatio.

Halás: A dolog már nagyon jól indult, volt pénz is; de most ismét stagnálni kénytelen. Talán, talán lesz még gyümölcs a fán. Bátorságunkat reményünket annyi titkos támadás, oly sok kulissza mögött folyó cselvetés daczára sem vesztettük el. Mert ez csak acélozni képes erőnket, megtörni nem. Egyetlen egy jogos szemrehányás, ha még oly csekély is, jobban bánja szívünket, mint a méltatlan támadások ezernyi apró-cseprő bombái. Jelszavunk e tekintetben a régi: Istenért! és hazáért! Bátran! előre!!

Győr: Megkaptuk. Válasz magán levélben. Hogy úgy, a hogy ön képzelte már nem lehet, azzal úgy hiszük tisztában van. Keserves kenyér nálunk az írói pálya, örüljön ha műve megjelenhet, deficit nélkül! Már ez is nyereség. Fáradásáért, munkájáért jutalomra ne számíton soha. Az ön egyháznak dicsőséget akar szerezni, azt drága pénzen fizeti meg. Nekünk is ez volt gyöngénk. A mi megjelent, a dicsőség az egyházé, a deficit — no az egészen a miénk.

Szarvasmarhák és juhok

száj- és körömfájása ellen

leg hathatóbb antiseptikus
antiparasiticus

és

desodorans

CREOLIN

SZÁVOSZT ALPHONS

az «Országos magyar gazdasági egyesület» pártfogása alatt álló

termény s bizományi üzlet

Budapest, V. ker. Arany-János-utca II. szám

Szavatolt kitünő minőségben forgalomba hozza s a nagyméltóságú

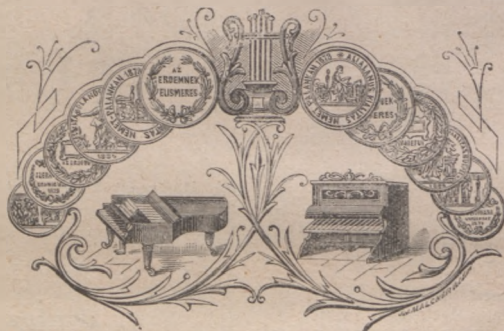
földművelésügyi m. k. Ministerium
50927. számú körrendelete értelmében ajánlva

Kurz Gyula

kárpitos és díszítő.

Budapest, király-utca 10.

(az utcában.)

Van szerencsém a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, miszerint a többfelől kifejezett ohajnak eleget teendő **Károly-könyt 3. sz. a zongora készítő telepet** nyitottam. Midőn a mélyen tisztelt közönséget arra kérem, hogy korábbi itt tartózkodásom idejében bennem helyezett bizalomban jövőre is részesíteni méltóztassék, azon kellemes helyzetben vagyok, hogy 260 frittól kezdve új és 85 frittól kezdve használt **zongorákat** szállíthatok. A javításokat és hangzásokat magam teljesítem.

KLUZSINSKY ÁGOSTON,
zongora készítő.

HILZER P.

cs. és kir. udv. harangöntő

Bécs-Ujhelyben (Wiener-Neustadt).

ajánlja öntödéjét **harangok** és egyéb **senesetileg összhango harangcsoportok** szállítására, bármily nagyságban és hangbeosztás szerint. **Jótállás:** az előírt hangért, tiszta összhangzásért és a legjobb érczért. — **Harangfelszerelés kovácsozott vasból,** mely által a nagy harangokkal is könnyű a harangozás. A megrendelések gyorsan, lelkiismeretesen, a legújtanosabb árak és **feltételek** mellett szállíthatnak.

Kitüntetések: koronás arany érdemkereszt zorgalmas működésért. Két haladási érem 1873. a fogadalmi templom 260 mázsányi harangcsoportjáért. A bécsi iparkiallítás aranyérme 1880. iparkiallítás Budweis 1889. díszokmány. — A lapítás évi: 1838. Eddig 1,252,800 kilogram súlyban 4640 harang szállítottat el.

Harmonikus 4 hangu kesztye csengtyű 25 ft.
Harmonikus oltári csengtyűk, élénk hangzással, darabja:

Alpakkából: 4 csengtyűs 14 ft., 3 csengtyűs 11 ft.
Sárgarézből: 4 csengtyűs 10 ft., 3 csengtyűs 8 ft.

8 érdemérem.

A legjobb harmónikák és hangszerek

Trimmel N János-nál Bécs, VII, Kaiserstr. 74.

kaphatók:

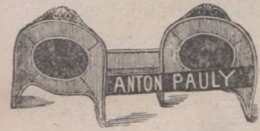
Egy soros harmonikák 8—20 frtig; **kettős** 8—30 frtig.
Teljes harmonikák aczéll hanggal: **egy soros** 16—20 frt
két soros 35—45 frt; **három soros** 58—63 frt.
Aristonok 20, 25, 28 frt; **kinotornák** 8—100 frt; **osztérák**
 32 hurral 11—30 frtig.

Továbbá minden létező hangszert, mint hegedű, fuvola
 madárkintorna stb. dús választékban tartok.

Árjegyzékek — kívánatra — díj- és bérmentesen.

PAULY ANTAL

és. és kir. szabadalmazott ágynemű gyáros
 Bécs, VIII. Lerchenfelderstrasse 36.

ajánlja dúsán felszerelt raktárát, mindenmű ágyneműből, u. m. **ágybetétek**, **paplanok**, **derekaljak** vas-
ágyak toll, **pehelylószer**, valamint
 bármely fajta fa- és kárpitos-butorból.
 Árjegyzékek díj- és bérmentesen.

VOGL ADOLF

TEMPLOM-FELSZERELÉSI TULAJDONOS

INNSBRUCK Tiroli

ajánlja magát
 oltárok, szöszékek, verkulumok, kar-, gyónó és ima-székek
 szállítására, gót- római és bizanti modorban.

Szent-szobrok fából olajfestéssel és aranyozva
 minden nagyságban. Domborképek, péld.: » a 14
 keresztüli kép.«

SZENT-TESTEK

keresztelt vagy anélkül, finom olajfestéssel alkal-
 mazható templomok, lakások, missziók és utakra.

SZENT JÁSZLAK

Virágok fából, valódi aranyozás és ezüstözéssel,
 oltárokra nagyon czélszerűek, ugy a szép kivitel
 mint tartósságuk miatt. — Olajfestmények vászonra
 bármily nagyságban például: oltár-, testvérületi-,
 zászló- és keresztüli képek, vászonra festve ke-
 retben és a nélkül.

SZENT SIROK

Képes árjegyzékek — kívánatra — díj- és
 bérmentesen.

MORODER LIPÓT

SZOBRÁSZ,

St. Ulrich-Gröden, Tirol

ajánlja magát

SZENT-JÁSZLAK.

Szent szobrok, keresztutak, Krisztus testek (ke-
 resztelt vagy a nélkül),

KRISZTUS A SIRBAN

barlanggal és mellékalakokkal is. **LOURDESI**
MÁRIA, leánnyal, Bernadette-vel és barlanggal
 együtt is; **VECSERNYEKÉPEK** (Mária Krisztus
 szent testével ölelben.)

Mind Ezeket bármily nagyságban és modorban finom,
 fából faragva és a legdiszesebben színeztve
 aranysegélyvel, véve **merész-oltárak melletti**
 szállítására.

Oltárok, szó-, gyóntató, és oltári-székek,
fali- és hordozható talapzatok

Árjegyzékeket, rajzokat és fényképeket, kívánatra, bérmenten
 küldök. — Jó kivitelű kezeskedem.

Az elismerési nyilatkozatokat, kívánatra, hárkinek is bemutatom.

Árjegyzék kívánatra bérmenten és ingyen.

Gyár: BUDAPEST.

külső vaczi-út 41. szám alatt.

POZDECH JÓZSEF UTÓDAI

(THURY JÁNOS és FIA)

első magyar fuvó-gyár,
 harang- és ércöntőde,
 Szabadalmazott

hangfelszerelés

és
 nagy szerkovácosság.

Az osztrák-magyar államvasút indóháza közelében.

Budapest. RAKTÁR
 gyár-utca 22. sz. a.

Toronyórákat,

ugyszintén órákat **iskolák**, **kaszárnyák**, **gyárak** és egyéb
 nyilvános épületek, mint vasúti állomások számára szoli-
 ditan készítve s a legújabb szerkezet szerint olcsó ár
 mellett szállítok.

Templomoknak s községeknek előnyös fizetési en-
 gedményeket szívesen adok.

Költségtetéssel bérlikor ingyen és bérmenten szolgálók.

Liebing Richárd

toronyóra- s mechanikai műhely-tulajdonos.

Speising, Bécs mellett, Hauptstrasse 66. szám.

Mahlknecht Keresztély ajánlja
 egyházi-szobrászati-műintézetét

St. Ulrichban (Gröden) Tirol

szent-szobrok oltárok szöszékek stáció-képek
szent-testek (keresztelt és a nélkül), **ur-koporsók**
gyertyatartók továbbá minden fajta **templomi szé-**
kek **járások** stb. szállítására, egyszerűtől a legfé-
 nyesebb de mindenkor művészies kivitelben, minden
 modor és nagyságban jóállás mellett.

Bizonyítvány. Mahlknecht Keresztély ajánlja St. Ulrich (Gröden) Tiro-
 lban készített műveit, hogy az ő által szállított „leg-
 szentebb Rózsafüzér királynéja” szobor, művészies kivitelű, egy en-
 gem és az egyházi előjárásokat, valamint az összes híveket a leg-
 nagyobb mértékben kielégítette.

A vallásos érzéstől áthatottság, a szobrászati és festőművészet,
 a műben igen kelemesen van ösztönözve és az egésznek kiáll-
 tásán oly magasztos, hogy akaratlanul ájtatosságra és imára ösztö-
 nöz benökent.

Midőn a múlt évi önnepélyes körmenet alkalmával a hívők
 nagy tömegnek paratlan dicséretéről a görög **szent Ő Eminentiaja**
 értesült, a szepiemterti főpásztori körút alkalmával imámtelvé oda méltóztatott
 nyilatkozni, hogy: „ez a szobor valóban **felette azé**” ábjajtom, hogy sokan fi. hivatalzaram
 közül megrendelésük által szerezennek meggyőződést azavam valódságaról, és kívánom, hogy
 fáradságukat és igyekezetüket jogos elismerés koronázza.

Kell. Rudán 1888. nov. 14.
 (Par. S. Stefani Prot. Hudas.)

Branda Domonko, plebános
 Bóna Dom. és Floran Mihály, templ. gondnokok

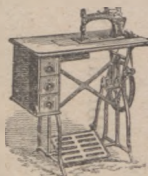
Eredeti Singer-varrógépek.

Minden nagyobb vidéki városban hasonlóvá czégem alatt léteznek fióküzletek, a hol a t. cz. közönségnek a háztartás oly feleltes hasznos tárgyának egyenesen a gyárból való beszerzésére alkalom nyújtatik, mely a hivatalnok urak- és özvegyeknek a legelőnyösebb fizetési feltételek által igen megkönnyítettik.

Ismét eladóknak nem szállítok gépeket.

NEIDLINGER G.

Budapesten, Teréz-körút 21.

Kitüntetve: Páris, 1855. I. oszt. érem. London, 1862. érdem-érem. Bécs 1873. haladási érem. Barcelona, 1888. aranykorona érdemmel.

HIMMELBAUER ANT. és TÁRSA

cs. és kir. szab. gyáraik: STOCKERAU és MÁHR. OSTRAU-ban.

Központi iroda és főraktár: Bécs, I. Wollzeile 11. szám. ajánlják a ft. kath. Papságnak **CERESIN-VIASZ** árúkat, u. m.

Viasz-templomgyertyákat és viaszgyertyácskákat,

úgy méhviasz-illattal mint anélkül, simán és diszítve, egyszerű és szinezett beeresztéssel; **viaszfáklákat és viasstekoroseket**, minden színű kárcsonfa gyertyácskákat, sima, recézett és csavart alakban dobokban csomagolva, egy vagy vegyített színben. Kapható továbbá:

stearin, stearingyertya és stearin templomi-gyertya

Helios-gyertya, fagygyertya, szappul és fehérenemű szappan, pipere-szappan, illatszerek végre különféle gliczerin-pipere tárgyak.

Képes árjegyzékkel mindenkor bérmentve szolgálunk

Cs. és kir. szabadalmazott legnagyobb osztr.-magyar

Harmonium, zongora és piánino gyár LHOTA AL. HUGO.

központi fő-raktár

Bécs III. a Rennweg és Salesianergasse sarkán 33 sz.

Ajánlja kiváló minőségű és legújabb szerkezeti hangszereit, a legutányosabb árak mellett.

részletfizetésre

6 évi jótállás mellett!

Képes árjegyzékek díj- és bérmentve!

— A levelezést németül kérem. —

Legjobb minőségű
Alpakka és kínai ezüst.

Herrmann J. L.
Budapest, IV. Váci utca 24. sz.

Ajánlja minden fajtájú templomi felzerelvényeit úgy valódi, mint utánozott arany és ezüstből, gazdaságos ezüstbeve és törzsen aranyozva, sikerülős kivitelben.

Evőszékűk, csomage és asztali díszítvények, kenyér-kosarak, tálcák, kávé és tea edények, ecset és olajtartók, cukor-szalenczák, lózszereszemek, sőt a legnagyobb választékban kaphatók.

Árjegyzékek — kívánatra — díj- és bérmentesen küldetnek!

MAURAGHER MÁTÉ JÁNOS

Alapított 1818.
Zell im Zillerthal

orgona-készítő intézete

→ SALZBURG ←

Giselbergstrasse 13.
saját, nagyobbított
telepen,
gőzgep üzettel

A czéget úgy bel- mint külföldi szaktekintélyek ajánlják és kitüntetésben részesült, a telepén előállított legnagyobb és legkiválóbb orgonákat, u. m.: alapít. templom Admont, St. Florian, Krammünster, St. Martinberg, székes-egyház, Salzburg, főtemplom Klagenfurt, a városi prépostsági plébánia Graz, az udvari plébánia-templom Ischl s. b. a vorarl alapítványi templom részére pedig most készült egy 43 hangu 3 fogású orgona.

A czég ajánlja magát a ft. Papság és egyházi előjáróságoknak, bármely nagyságu új orgona készítésére, valamint meglévők átalakítására és azon költséges helyezésben van, miszerint az előállított munkákat — szavatosság mellett — a mostani technikai igényeknek megfelelően készíti.

Költségetések, rajzok, kívánatra, díj- és bérmentesen.

Alapított 1793

Alapított 1793

Ifj. Giani Károly

templomi szövet, egyházi szerek, zászló és műhímzési gyáros

Bécs, VII. Westbahnstrasse 21.

ajánlja a ft. Papság becses figyelmébe tökéletesen stilszerű és

művészies kivitelű egyházi szereit, mint: casulákat, dalmatikákat, pluvialékat, teljes ornátusokat, szertartási tárgyakat és zászlókat, azon tiszteletteljes kéréssel, miszerint gyártmányaim szives megrendelése esetében, egyedül a fent jelzett címet

kegyeskedjenek használni, minthogy

külön főraktárt

nem tartok.

Dústartalmu képes árjegyzékek díj- és bérmentesen küldetnek.

Cs. és kir. szab.

Füstölőszén-készítés.

Winding V. A. Feistritz (Dráva mellett) Karintia.

100 drbot tartalmazó rakasz ára 1 fnt 80 kr.

Tetemes tömjén-megtakarítás, teljes tisztaság, úgy a sekrestyébe, mint a templomban, kényelmes meggyújtása és élesztelése az egyházi szokásoknál használt füstölő paraszának Dr. Mitteregger klagenfurti tanár, hites törvényszéki vegyész elemzése szerint ezen prap. szén minden ártalmatlan anyagotl mentes és semmi szénoxigyágot sem fejleszt.

A szétkülés utánvét nélkül történik, előleg beküldése nem szükséges. Az ár megfizését csak teljes megelégedés esetében igénylem.

Számtalan elismerő nyilatkozat áll rendelkezésünkre.

STRAKOSCH és BERGER-féle
mosó-, facsaró- és mangorló gépek.

Az első pilacsi részvény-szűfőde grátmánya PILSENBEN, horodokban és palaukokban — 10 palaukzól kezdve hazba kúlik:

SCHLEINGZ KAROLY és TÁRSA

Budapest, VIII. ker. belső-stáció-utca 47. sz.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve küldetnek

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Rovatvezető: Kaposi József.

Valter, sz. Gellért életrója.

Békesi Emilől.¹⁾

A magyar középkornak, mely közönséges számítás szerint a mohácsi veszedelemig terjed, egyik legnevezetesebb, de egyszersmind egyik legkevésbé ismert írója Valter, sz. Benedek-rendü szerzetes, sz. Gellért kor- és szerzettársa, kitől a politikai- és művelődéstörténeti adatokban oly gazdag sz. Gellért-legendát birjuk.

Írónk születésének helyét és idejét csak hozzávetőleg határozhatjuk meg. Hogy magyar eredetű volt, bizonyosnak tartjuk onnan, hogy 1-ször művében a magyar hely- és személyneveket mindig a legkorrektebbül írja ki; s hogy ez mily sokat bizonyít, belátja az, a ki tudja, hogy az idegen eredetű papok által szerkesztett okleveleink e neveket majd mindig — sokszor a felismerhetetlenségig — elferdítve adják. Valter írásmódja. Szabó Károly szerint (l. a sz. Gellért-legenda fordításához vett jegyzeteit), rendszeren egészen megegyez a tözsgyökeres magyar Anonymuséval. Néhány nagyon gyer hiba a leírónak tudandó be. Igy *Novigrád* helyett *Eugat*-ot találunk, de a Wion kodexében *Novigrái* állt. *Nagenz* csak íráshiba lehet *Nageuz* (Nagyösz) helyett. *Aba* helyett egy helyt *Albá*-t ír. De Wion ott *Abba*-t olvas. Ennek kettős b-betűje megmagyarázza amának hibás l-jét. Ez is csak leírási hiba. Nem más az sem, hogy *Vata* helyett *Bacha* áll; mert a következő fejezetben már helyesen írja. 2-szor teljesen otthonos a magyar viszonyokban s e tekintetben egyetlen helye sem jön ellenkezésbe egyéb forrásokkal. P. o. Ohtomról a renitens magyar törzsfőnökről oly jellemző képet fest, hogy épen ezen vonásoknak összeválogatása világosan mutatja, mennyire tudta, mit kell mondani egy törzsfőnök büszke hatalmasságának feltüntetésére. »Ez — úgymond a X. fejezetben — fölötte büszkélkedik vala erejében és hatalmában. Vala pedig hét felesége, minthogy a keresztény hitben nem volt tökéletes; István királynak pedig legkevésbé sem adja vala meg a tiszteletet, bizakodva vitézeinek és nemeseinek sokaságában, kik fölött uralkodását gyakorolja vala. Szilaj lovakból is megszámlálhatatlan ménese vala, azokon kívül, melyeket a lovászok ólákban tartanak és őriznek vala. Vala neki roppant sok barma is, mind külön-külön pásztorok keze alatt, s valának főszága és udvarai«. (X. fej.) Ime, ilyen vonásokkal festi egy magyar törzsfőnök gazdagságát és hatalmát! Nemesei és vitézei vannak, mint egy királynak, gazdagsága ménesek és gulyakban van; palotái nincsenek, de »udvarai«. Igy egy idegen soha sem festett volna.

Hasonlóképen csak magyar szerzőre valló vonásokban változolja a *Vata* lázadását. »A visszatértek között (t. i. kik a pogány vallásra tértek vissza) legelsőbben egy *Vata* nevű ajánlá magát az ördögnek és megnyírás fejt pogány módra és mindnyájan igit tőnek, és az ördögöknek aldoznak és kezdének lóhúst enni«. Egy idegen író bizonyára nem fordított volna ily különös figyelmet a fej megnyírás és lóhús evés nemzeti szokásaira, s megelégedett volna a pogányságha való visszaesésnek chablon-szerű részletekbeni elbeszélésével. De 3-szor legnevezetesebb s

legnyomósabb az, a mit folytatólag ír: »Kialtóik kezdék Endre és Levente parancsát hirdetni, hogy a püspököket a papokkal és barátokkal együtt meg kell ölni, és emlékeztök is vesszen el örökre és apáink vallását viszont föl kell venni«. (XIX. fej.)²⁾

Ime itt a szerző világosan saját apáinak is vallja a pogány magyarokat.

Honi történetünkben is teljes otthonosságot tanusít. Adatai, kronológiája mind megerősítést nyernek egyéb kútfőinkben. Egyetlen tévedése, melyet elkövet, hogy Endrét, Bélát és Leventét nem Szár László, hanem Vazul fiainak mondja. De ez sem olyan, hogy abból okvetetlen idegen nemzetiségűre kellene következtetni. Egyszerűen megtevéd sz. Istvánnak ama két unokacsöcsse között.

Hogy magyarul jól tudott, az nemcsak onnan bizonyul be, hogy reá bízott a csanádi iskola vezetése, hanem kivált kitűnik az ama jelenetből, midőn a daloló szolgáló énekének tartalmát³⁾ ő magyarázza meg sz. Gellértnek. (l. a legenda XV. fej.) ki magyarul még mindig nem tudott annyit. Ugyancsak ő magyarázta meg az idegen sz. Gellértnek a szolgáló által hajtott kézi malom szerkezetét is. Ebből is kitűnik a magyar házi élettel való ismeretése.

Mit külföldi eredete mellett felhozni szokás, keveset, vagy semmit sem nyom. Igy dr. Karácsonyi János³⁾ mondja, hogy mar a Valter név is idegen eredetre mutat. Hogy magyar szentnek nevét nem viselhette, az természetes, mert ilyen akkor még nem volt. További érve idegen származása mellett Valternek e mondása: »A kinek, t. i. Krisztus anyjának igazi nevét a magyarok nemzeténél nem említik, hanem csak asszonyoknak (urnőnek) hívják«. (XIII. fej.) Ha magyar származású lett volna a szerző — úgymond dr. Karácsonyi — bizonyosan azt írta volna: »A kinek igazi nevét a mi nemzetünknel nem említik« stb. — Ámde hasonló frázisokat tözsgyökeres magyar íróknál is találunk.

¹⁾ Coeperunt praecones proclamare edictum Endre et Levente, ut episcopi cum clericis et monachis et christianis interficiantur, et memoria eorum pereat in aeternum et ritus patrum nostrorum reasumat.

²⁾ Igenis azt állítjuk, hogy ezen alkalommal Valter sz. Gellértnek egyenesen az ének tartalmát interpretálta. Az eredeti így szól: *Walthere, edisser mehi, quis istius melodiae cantus sit. . . At ille: ista modulatio carminis est, inquit, mulier quae cantat, ancilla est huius hospitis, apud quem hospitatur. quae molit triticum domini sui, tempore, quo aliae molae in regione ista reperiri omnino non possunt.* Ezeket Szabó K. így fordítja: *Valter! mond meg nekem, ki éneklí ezt a dalt? (Bizony nagyon szabadon van fordítva! — edisser mehi, quis istius melodiae cantus sit! S az monda: ez egy ének dallama; az asszony a ki dalolja stb. — En hiven így gondolom e helyet fordítandónak: Valter! tolmácsolj nekem e dallamnak énekszövegét! (Da Cange-nál dissertor annyi, mint in terpres; s hol a melodia és cantus egymástól oly világosan meg vannak különböztetve, ott ugy hiszem, joggal fordítom ezt énekszövegnek, miután amaz csak dallamot jelenthet!)* »S ez monda: ezen dallam ilyen versé: a nő, a ki dalol annak a házigazdának, kinél szállva vagyunk, szolgálja, s urának gabonáját őrli, minthogy ez idő szerint e tájon másféle malmot találni épen nem lehet.« — Hogy sz. Gellért az általa nem értett énekszöveg tolmácsolását kívánta Valtertől, abban, ugy hiszem, kétség nem lehet. Tehát joggal fordítom úgy a Valter válaszát is, hogy ama kívánságnak megfelelően: *ista melodia carminis est — ezen dallam ilyen versé. — S felfogásommal, hogy sz. Gellért a szöveg tolmácsolását kívánta és kapta, nem állok egyedül: hasonló értelemben, ha nem is oly szigorú hűséggel mint én, fordítja e helyet Barna Ferd. A finn költészetről, tekintettel a magyar ösköltészetre című akad. értekezésének 116. lapján: Mondanád el nekem Valter azt is, mi a tartalma ennek a dalnak? . . . Mire ez: a dal oda megy ki, hogy a nőszemély stb.« — Igy értekezve e helyet, az mégegyszer oly érdekes. A nőszemély nem csupán éneklő, de népdal-költő. S az is látjuk, hogy a népdal akkor is ugy támadt mint ma: a helyzetből pattant az ki, s ahoz fűződtek a melábus, vagy vidám reflexiók.*

³⁾ Sz. Gellért csanádi püspök élete és művei. Budapest, 1887. 276. l.

¹⁾ Mutatványul szerzőnek »Magyar írók a mohácsi veszedelmet megelőző korból« című készülőben levő művéből.

Igy pl. o. Anonymus akárhányzszor szól a magyarokról úgy, mintha ő nem tartoznék hozzájuk. P. o. »per idioma alienigenarum Hungarii, et in sua lingua propria (nem mondja: nostra lingua) Mogerii vocantur (Prolog.); »et nominaverunt locum illum amabilem, quod interpretatur in lingua eorum (nem nostra!) Zerelmes« (c. 17.) Vagy Kézainál: Consuetudo enim ista legitima inter Hunnos sive Hungaros usque ad tempora Ducis Geiche filii Taxum inviolabiliter exstitit observata. (P. 1. C. 2. Horányi II, kiad. 37. l.) Thuróczinál is: »Finitis his verbis, omnes Hungari clamaverunt: Deus, Deus, Deus, tribus vicibus, et ibi inventus est usus iste, et servatur apud Hungaros (nem: apud nos!) usque modo«. (P. II. c. 3.) És még számos ilyen példát lehetne felsorolni s mégsem lehet azokból azt következtetni, hogy a ki így irt, nem volt magyar.

Tehát bizonyosnak vehetjük, hogy Valter magyar születésű volt, s nem lehetetlen, hogy mint sz. Mór, a későbbi pécsi püspök és író, ő is a pannonhegyi monostorban neveltetett. Ha igen, akkor már itt ismerhetjük meg sz. Gellértet, ki ide részint sz. Istvánnal és sz. Imrével, részint egyedül is, ha jámbor lelke az udvar zajától egy-egy időre a kolostor szent csendjébe vágyott, bizonyára gyakran ellátogatott. Neve a történeti forrásokban, saját művében, a sz. Gellért-legendában ott fordul elő legelőször, hol azon sz. Benedek-rendű szerzetes pópok számlátatnak el, kik a sz. király felhívására Gellértet Csanádra, püspöki székhelyére követtek. Ezek között Ulrik és Valter a bakonybéli kolostorból csatlakoztak sz. Gellérthez.¹ A mint tehát sz. Gellért a bakonybéli kolostorba vonult, társul szegődött hozzá Valter, s többé el sem vált tőle a szentnek halálaig. Csanádon Valterre, mint magyarra, az iskola vezetése bízott. S tisztelt oly rendkívüli buzgalommal teljesíté, hogy — mint a sz. Gellért- legenda (12. fejj.) mondja — »az éj is napallá tétetnék«. A tanítványoknak rendkívüli felszaporodása azonban végre is kifogott a buzgó tanár erőin, s kénytelen volt kérni sz. Gellértet, hogy akár olvasó, akár éneklő mestert neki segédül adjon.

S ilyet Henrik személyében nyert is és Valter, ki eddig mind az olvasók, mind az éneklők osztályát tanította, ezentúl csak az éneket tartotta meg, s az olvasás tanítását Henrikre bízta.²

Még egyszer merül fel neve a sz. Gellért-legendában, ama helyen, a hol a legenda a már fentebb érintett eseményt beszéli el a daloló cselédéről. Ezen érdekes jelenetnek Valter, mint a

¹ Igaz ugyan, hogy Ulrik és Valter neve a sz. Gellért-legendának csak Wion által rendezett és sokban önkényileg változtatott kiadásában fordul elő. Amde Wion ha önkényileg változtatott is a szavakon, de tényeket és neveket sehol sem interpolált. S azért itt az ő teljesebb szövegét kell hibátlanabbnak tekinteni a Baththányi kiadásánál. — Meg kell itt említenünk, hogy Halbik Cziprián »Adatok Pannonhalma múltjához-című irásában (I. A pannonhalmi sz. Benedek r. névtára 1880. XXV. l.) azt állítja, hogy Valter Bakonybélből »előbb a fehérvári majd a csanádi iskolába hivatott meg.« Mint forrásra hivatkozok Inchoffer Annal eccl. ad a. 1047. és Fessler: Ung. u. seine Landsassen I. 678. l. Amde Inchoffernél semmi hasonló nem található, Fessler pedig az i. h. épen ellenkezőleg világosan mondja: »richtete er (sz. Gellért) in seiner Hauptstadt ein Haus zur Schule ein, u. setzte ihn den gelehrtesten seiner Priestermonche Walther aus der Bakonybeler Abtei als Meister vor.«

² Hogy itt az »olvasás« és »éneklés« alatt a tantárgyak nagyobb körét kell érteni, mint a mekkorát e két szó első látszatra jelöl, az onnan is bizonyos, hogy Valter maga nem győzte ezeket tanítani. Mennyivel többet tanít ma egy néptanító, mint olvasni és énekelni, s mégis győzi! Maga a sz. Gellért- legenda mondja, hogy a püspök Valterre bízta a tanítókat, a végből »hogy a grammatikai és muzsikai tudományokban oktáná őket« (12. fejj.) Már pedig a »grammatikai tudományok« alatt, Turpin XII. századi író szerint, érteni kell: »a betűismeretet, a helyesírást és nyelvértést« (L. Lányi M. Cler. érdemei I. k. 68. l.) Az énekléssel pedig őssze volt kötéve az egész liturgia. Oly nagy köre volt csak a grammatikának, hogy azt 3 iskolai éven át tanulták, mint Wallrafridus Strabo fölötte érdekes feljegyzéseiből tudjuk. (L. Péterfy S. Milyen volt az iskolai élet ezer évvel ezelőtt. Népsz. Lapja 1886.—1. 3. sz.) Azon kívül a másik ok, mely miatt Valter a munkát maga már nem győzte, volt az, hogy egy nép — és egy középiskola volt vezetésére birna (L. föltünk. Jegyz. népk. történetés egy reform. előtt. Majer Istv. — Emlékkönyv. Nagyszombat. 1886. 80. s. k. II.)

püspök utitársa, tanuja, sőt részese volt. S hogy őt sz. Gellért utitársul választotta, s vele egy szobában tölté az éjét, innen, valamint az egész jelenet lefolyásából kitünik, hogy Valter sz. Gellértnek bizalmas és kedves embere volt.

Hogy mikor élt Valter, azt tüzetesen meghatározni képesek nem vagyunk. Közel egy vivású volt sz. Gellérttel. Az már az eddigiekből is kitünik. De őt minden esetre túl élte, minthogy halálának, eltemetésének, Csanádra való átvitelének körülményeit is elmondja a legendában. Sz. Gellért teste Budáról I. Endre király idejében vitetett át Csanádra, sőt a tihanyi és visegrádi monostorok felépíttetése után, mint ez a legendának ide vonatkozó helyéből kitünik (XXI. fejj.) A visegrádi monostor alapításának idejét nem ismerjük. A tihanyi 1050-ben vagy 1055-ben alapított.¹ Ezt az időt tehát Valter még bizonyosan megérte. De nem érte meg sz. Gellért szenttéavatásának évét, 1083-at, mert különben bizonyára megemlékezett volna e nagy eseményről. T. i. a mi erről a legenda XXII. fejj. mondatik kétséggel sikkal későbbi toldás.²

Műve:

De Sancto Gerhardo, episcopo Moresenensi et martyre Ungariae.

Kéziratát jelenleg csak azt az egyet ismerjük, mely a bécsi cs. és k. udvari könyvtárban, a 3662. sz. a. őriztetik, s a XV. századból származik.³ A XVI. században meg egy másik kézirat is létezett Velenczében a »San Giorgio maggiore« kolostorban, hol azt Wion Arnold mantuai sz. Benedek-rendű szerzetes megtalálta és kiadta Velenczében 1597-ben, de sok önkényes változással. A bécsi kódexet kiadta Baththányi Ign. erdélyi püspök. S Gerardi episc. Chanadiensis scripta et acta hactenus inedita. Albo-Carol. 1790. Az ő kiadása után Endlicher is kiadta azt Monumentaiban. — Magyar fordításban Szabó Károlytól birjuk azt. M. o. tört. forrásai IV. r.

Hogy e legenda szerzője Valter, Fessler Gesch. d. Ung. I. 680. l. e jegyz. szerint, első sejtette Katona. Bőven bizonyítja, hogy a szerző sz. Gellérttel egykorulag élt, s hogy az nem volt más, mint Valter. Dr. Karácsonyi, többször idézett művében 264. s. k. II. Valter szerzősége mellett — nézetem szerint — legerősebb bizonyíték az éneklő szolgáloról szóló fejezet, Ezen egész jelenetnek egyetlen tanuja Valter volt. S minthogy e magábanvéve jelentéktelen eseményi oly nagy részletességgel van elbeszélve, s még a párbeszédek is szóhíven leírva: alig lehet feltenni, hogy azt más valaki elbeszélés után, ily részletesen írta volna le, Valteren kívül.

Hogy a legenda egykorú sz. Gellérttel, s hogy Valter azon már a sz. életében is dolgozott, leginkább bizonyítja a XIV. fejj. hol elbeszeltetik, mint kért bocsánatot sz. Gellért megostoroztatásra ítélt kocsisától, ki őt feldöntötte, s az író megjegyzi: És ha akkor, ember ott állnál és látnád, bizony azt mondanád stb. Si tunc, homo adstares, et videres, certe diceres etc.

Egy jezsuita regénye. Irta G. de Beugny d'Hageruc.

Franciaiból fordította Dr. Rada István. Veszprém, 1889. Krausz Ármin fia bizománya. Két kötet, 183 és 181 lap, Ára 2 frt.

Dr. Rada István, ki kath. szépirodalmunkat már számos külföldi termék átültetésével gazdagítja, ismét egy jeles francia kath. regény sikerült fordításával lép a könyvpiacra. A regény meséje a következő: Duraud Karoly 22 éves párisi jogásznak atyja, nagy vagyonának javarészt eltékozolván, mérget vesz az utolsó perceiben Leroutier bankarra bízva vagyonának romjaival két gyermekének Karolynak és a 15 éves Margitnak sorsát. A bankár a haldoklónak az ellenmérégből annyit ad be, hogy az

¹ Balics. A r. k. egyház tört. M. O. I. 368. l. Az alapító levél kelt 1055. L. Fuxhoffer Czinár Monasterologia I. 166. l.

² Dr. Karácsonyi J. i. m. 296 l.

³ M. Könyvzemle 1887. 200. l.

⁴ Vagy is hasonló jeleneteknél

rögtön belehal. L. az összes pénzeket magához ragadja s Károlyt és Margitot koldusbotra juttatja. A jó barátok is elfordulnak tőlük, különösen Meynandier képviselő, ki pedig előbb Éliz leánya kezét Károlynak szánta, a mitől a fiatalok épen nem idegenkedtek. Hősünk egy ötödik emeletbeli padlásszobában nyomorban tengeti életét nővérrel, s vizsgáira készül. A kormányznak szükségére levén új adatokra a jezsuiták ellen. Meynandier ajánlatára Károlyt küldi egy jezsuita kolostorba, hogy ott noviciussá lévén, a titkokat kifürkészsze és elárulja. Károly eleinte vonakodik, de a jezsuiták ellen való gyűlölete és nővérének sorsa arra bírja, hogy elvállalja a kémszerepet. Elmegy jezsuitának — és ott megler, mivel minden kékmedés daczára semmi rosszat sem tudott felfedezni, sőt naponta jobban megszerette társait. Egy fiatal novicius társának ártatlan naiv lelke oly hatással van rá, hogy elmegy a rektorhoz, bevall mindent és meggyónik. A rektor Parisba Aradon atyjához utasítja; ennek tanácsára elmegy a miniszterhez és elmond mindent. A küldetés sikerével az ugyan nincs megelégedve, de megtetszik neki a fiú őszintesége s megteszi titkárnak. Néhány hónap múlva a kormány megbukik. Meynandier lesz miniszter, ki a »bigottá lett« Károlyt rögtön elbocsátja. P. Aradon egy Moissac nevű öreg kisasszony (kitűnően jellemzett jó lélek, valóságos tipikus alak) által neki lezkeorákat, Margitnak pedig de Plelon grófnő beteg leányánál nevelőnői állást szerez. Károly időközben leteszi vizsgáit, míg Margit a grófi családdal utazik. Napolyban tengeri szerencsétlenség éri a két leányt, a beteg grófkisasszony belehal, az anyának szelleme elhomályosodik. Károly Napolyba utazik, útközben találkozik Plelon grófnő egyetlen fiával Yvessel. A beteg nőt Parisba hozzák, hol magához tér és lelki tehetségeit visszanyeri ... s Plelon Yvesnek Margittal kötött frigyére anyai áldását adja. Károly fényesen megnyer egy pert, és lemondva egy fényes házasságról jezsuita lesz, Paris szégyen negyedeiben gyakorolván az irgalmasság lelki cselekedeteit. Az 1870 71-iki háborúban mint katonakáplán találkozik ifjúkori barátjával Meynandier Anatolet-al; a rendkívüli fáradalmak között oly önfeláldozást tanusít, hogy mindannyiok rokonszenvét megnyeri, s Anatolet is, megtéríti. Parisba visszatérve a kömnűe emberei elfojják, s börtönbe viszik, hol atyja gyilkosával, vagyónak elrablójával Lerouttierral találkozik s őt megtéríteni iparkodik. Ez a legdurvabb szavakkal ismetetlen visszaütasítja. Midőn a forradalom vérebei tizenhat áldozatot a halálra kiszemelnek s a börtönőr tizenhat nevet találmra előszámlál — tizenhatodiknak Lerouttiert mondja: előáll Duraud, s azt mondja »jelen!« Az ősz bankár felajultan szabadkozik, a jezsuita azt mondja: »Önök idő kell, hogy Istennel kibéküljön« s megy helyette a vesztőhelyre. Lerouttier a kömnűe leveretése után szabadon bocsáttatik, megtérve naponként látogatja a a mártír sírját, míg 1880-ban a jezsuitákat el nem űzik. A brutális ténynél jelen van, karhatalommal kell őt a »szent« sírjától eltávolítani, ájultan kocsiba ültetik, mire hazatér, meghal. — A regény meséje tehát érdekes, az előadás sikerült, az alakok igen jól vannak jellemezve. A kik regényeket olvasnak, ennél jobbat nem sokat találnak, miért is kath. családjaink és köreink könyvtárában dr. Rada e művét nem szívesen nélkülöznék. Csak azt jegyezzük meg, hogy tudnunkkal Veszpremben keresztény nyomda is van, mely nem Krausz Armin fiaé.

Dr. H. A.

A fájdalom. Irta Bougaud Emil laval-i püspök. Kiadja Szent annai (Spett) Gyula gyomai plebános. Gyoma, 1889. Kner Izidor könyvnyomdája. 16°. 297 lap.

Annai sok minden van idellenn, mi bánatot okoz, mi a kebelből sóhajt s a szemekből könnyüt csal elő. Az öröm gyér virágai, melyek olykor számunkra nyílnak, csakhamar elhervadnak s a madarak éneke oly rövid, oly igen-igen rövid ... S ha mikor beköszöntöttek a szenvedés, a fájdalom, a gyasz napjai, — oh mi jó egy kis zugban egy kis könyvvel, melyben a szorongott lélek néhány fensugarat talál, s mely megenyhíti egy parányit! — Az ember, írja Bougaud, ilyenkor nem ér fel a könyvvel. Figyelmet kíván, szórakoztat. A magányból kivon. Vigasztalásába haszontalan, közönséges szavakat kever, melyek farsztanak. Mennyivel kiméletesebb a könyv! Csak akkor jön, ha hívjuk. A legkisebb jelle tavorzik. A csendet nem zavarja. A sfrást nem gátolja, sőt segíti; és gyakran, midőn bezárjuk, azt vesszük észre, hogy átaztatták észrevétlenül hullt könyveink. — Valóban, azt vesszük észre. Nem először olvastuk s könyveinkkel aztattuk mégis «A fájdalom» lapjait, melyeken «A keresztényseg

és korunk» I. és V. kötetének legremekebb fejezeteit találtuk föl újra. A gondolatok szépsége az irály elragadó bájjával egyesül ezekben, s a ki meg akarja tudni, hogy miért van a fájdalom a földön s melyek annak vizsgatásai, csak olvassa, olvassa el őket. Olvassa el »Gaëtanát«-t is; — ez a kis történet a világ-irodalom gyöngyei között bátran foglalhat helyet. A boldogult szerző személyes tapasztalatnak nevezte s mi elhisszük, sőt meg vagyunk győződve róla, hogy Gaëtana nem a költői képzelem szülötte. — A fordítás a lehető legjobb. A kötet kiállítása csinos. Ajándék-könyvnek kiválóan alkalmas. Ára 1 frt 50 kr.

Pályázat. Az egyetem hitáni karának tanártestülete legközelebbi ülésében a következő kérdésre hirdetett pályázatot: »Tudományos alapos-sággal, de egyszersmind könnyű és élvezetes előadásban fejtessek ki a bün-bánat szentségének lényege, a hitudomány által megállapított elmélete. érvényes főlvetelének határozásai és kiszolgáltatásának módja az egyház regibb és újabb gyakorlatában.« Jutalma a Horváth-alapból 800 frt. A pályaművek 1891. április 15-ig az egyetem hitudományi karának dékáni hivatalába küldendők.

LÉLKIPÁSZTOR.

Rovatvezető: Klinda Teofil dr.

A gyónótűkör.

Ugyan igaz a régiek által nem minden alap nélkül felállított mondas, mely szerint a tapasztalás az élet mestere, ugy ezen aggszod sehol sem jogosult annyira, mint a lelkipásztori tisztségben, mely a tudományok leglelke, — a művészetek művésze. Ha továbbá megdönthetetlen az igazság, mely szerint a gyakorlat teszi a mestert, ugy hivatalos működésében senkinek sincs annyira szüksége a huzamos tapasztalás és szorgos megfigyelésre, mint a lelkipászornak, mert csupán úgy sajátíthatja el folytonos tanulmányozás mellett azon jártasságot, mely a lelkek vezetésére képesít s oly mesterré képez, a ki nemcsak biztosan haladhat, hanem esetleg mint remekelő bámulatos eredményt is mutathat fel e téren.

Vannak dolgok, melyeket apród-éveink végén s lelkipásztor-kodásunk kezdetén helyeseknek tartunk, — az élet iskolaja azonban, a tapasztalás megtanít helyesebben gondolkodni s a czél elérésére hathatósabb eszközökről gondoskodni. Igy vagyok én, ily vannak velem együtt sokan mások is kartársaim közül, a kik a gyakorlati lelkipásztorokodás terén nem egyszer változtatják meg régi gyakorlatukat s felcserélik újjal, melynek czelirányos voltában inkább biznak.

Igen, mindnyájunknak bő alkalma nyílik a gyakorlati életben tapasztalataink körét tágítani s ezek alapján szent ügyünk kezelésére vonatkozó helyesebb gyakorlatot elsajátítani. Midőn imigy azon meggyőződésnek adok kifejezést, hogy a lelkipásztort egyedül az élet, vagyis a tapasztalás teszi mesterré s azonfölül hozzáteszem, hogy a gyakorlatban nem mindig víhető keresztül az, a mit elméletileg felállítottunk, korántsem szándékom azok mellett határozott állást foglalni, a kik elfogultan mindenben ezen elv szerint járnak el: *aliter in theoria, aliter in praxi*. Mert e mondas igaz lehet, a mint valóban az is, ámde derűre-borura csak olyanok hangoztatják, a kik tűskön-bokron követik saját eszük járasát, tényleg pedig a helyes gyakorlattal (praxi) ép oly keveset törődnek, mint a helytelen elmélettel (theoria.) Nagyon veszélyes megynen halad tehát az, a ki lelkiismeretesség, buzgóság, egyházi szellem és folytonos tanulmányozás nélkül, követendő elv gyanánt állítja fel a jelszót: *aliter in theoria, aliter in praxi*.

A tapasztalás megtanított engem is egyben-másban, a mi lelkipásztori tisztem gyakorlására vonatkozik, helyesebb eljárást követni s ha még csak deresedni kezdő hajam daczára tapasztalásra hivatkozom, ugy ezt jogosan tehetem mégis, mert mindenkor oly népes hitközségekben működtem, hol a munkából es tapasztalatból egyarant kijutott bőiben.

Ezen okadatolás előre bocsátása után, áttérek jelzett tárgyamra, a mely kötelességemre teszi, hogy a gyónótűkörről, illetve annak használatáról mondjam el véleményemet, mely saját tapasztalásomon alapszik. Volt alkalom, midőn «a papiros gyónás» című czikkelyben rámutattam, mennyire nem felel meg a bünöknek papirosról való leolvasása a gyónás fogalmanak s így ez eljárást rosszatlan, elvetendőnek nyilvánítottam. Ezzel összefüggésben áll azon kérdés, vajjon a gyónótűkör használatára czeliravezető s így ajánlható-e, vagy sem? A magam részéről, a ki a tömeges gyónatások alkalmával eléggé megfigyelhettem a sok

visszásságot, melyet a gyónótűkór használata okoz, határozottan ellene kell nyilatkoznom s kereken kimondanom, hogy sem szükséges, sem hasznos voltát fölérni nem tudom, sőt egyenesen veszélyesnek tartom, főleg ha ezen bűnlajstrom oly részletességgel sorolja fel a bűnök különféle neveit, hogy a pelyhedző ifjút oly bűnök ismeretére s gyakran elkövetésére is vezeti, melyekről annak előtte fogalma sem volt s így el sem követhetett.

Azonfölül a társadalmi viszonyok, melyekben élünk oly különfélék, hogy olyatén gyónótűkór összeállítás, mely minden egyes ember életviszonyait, foglalkozását felölelje s így mindenkit kielégítsen, — úgy szólván nem is képzelhető, vagyis a gyónótűkór mindig tökéletlen s ez okból nem is felelhet meg teljesen soha sem céljának, mely a lelkiismeret megvizsgálásának könnyítése s a gyónás teljessége. Megegedem hogy oly gyónóknak a kik vallási kötelességeikben kevésbé jártasak, nagy könnyűségekre lesz a gyónótűkór, csak hogy e látszólagos előny, a tulajdonképeni és igazi, lélekismeret megvizsgálásának rovására van, úgy hogy a bűnök fölött való komoly gondolkodást (*discussio mentis*) egészen elnyomja s így a következő gyónás is csak *külső fölületes*, ne mondjam *gépies leszen*. Nem ok nélkül merek tehát határozott állást foglalni, a gyónótűkór és annak használata ellen, a mely magában véve sohasem képes egyetlenegy *érvényes* gyónást elősegíteni s viszont egyetlenegy *érvénytelen* vagy *szentségtörő* gyónást megakadályozni. A mit vele elérhetünk egyedül az, hogy a gyónás *anyagilag* (materialis) teljes lesz ugyan, de nem *alakilag* (formalis), már pedig mindegyikünk tudja hogy ez utóbbi kellék nélkül semmit sem ér az egész, s a vége ismét csak papiros gyónás.

A mit e helyütt a gyónótűkór s annak használata ellen felhoztam, különös alkalmazást nyerhet az iskolás gyermekek gyónására, a mennyiben ezeknél kell leginkább attól tartanunk, hogy az ily bűnlajstrom segítségével végzett gyónás nem is az, hanem a bűnöknek minden megilletődés, szélem és érzelem nélkül való egyszerű lemorzsolása, gépies elhadarása. A gyónótűkór kell ugyanis okolnunk, hogy a gyermekek tetemes része reszket felelmeiben, mintha csak kintpadra hurrzólnak, midőn a gyónószék felé közeledik, és hülyedezik, midőn az áldozópap előtt térdel bűneit elmondandó; s ha a gyermek kifejezéseiben oly válogatott szavakat mond, melyeket máskor sem nem használ, sem nem ért, mindezen visszasságnak egyedül a gyónótűkór az oka. A legtöbb gyermek azonfölül még ama ferde nézetben van, hogy a bűnlajstromban feltalált bűnöket kevés kivétel nélkül mind elkövette s innen magyarázható meg, hogy egész papiros-lepedővel huzakodik elő, oly bűnökről vádolván magát és lelkiismeretét, melyekről majdnem biztosra vehetjük, hogy soha el nem követett, s viszont olyanokat hagyván el, melyeknek elkövetése mellett szól a valószínűség.

Emlékezzünk csak vissza a sok nevetséges kifejezésre, ne mondjam képtelenségekre, melyeket az iskolás gyermekek gyónatása alkalmával hallunk, s nem találkozik senki, a ki továbbra is a gyónótűkór használata mellett nyilatkoznék.

Az egyedüli haszon, melyet a gyónótűkór segítségével a gyermekeknél elérhetünk az, hogy a lelkiismeret megvizsgálásához szükséges komoly gondolkodás (*discussio mentis*) némileg meg lesz könnyítve, csak hogy ez sokkal jobban érhető el az által, ha a hitoktató maga gyakorlatilag rávezeti a gyermeket arra, miképen kelljen lelkiismeretét megvizsgálnia. Ha a hitoktató bizonyos rendszerrel ismerteti meg kis tanítványait e tekintetben, úgy a lelkiismeret megvizsgálása könnyű munka lesz, s nem kínos, lélekölő fáradság, — mert igaz marad mindenkor: hogy csak a szellem éltet, — a betű pedig öl.

Ilyetén módon azután sokkal jobb és teljesebb gyónást lehet biztosítani, mintha a gyermek gyónástűkórra támaszkodva vegzi feladatát, melyet gyónásnak nevezünk. Ne szoktassuk tehát az iskolás ifjúságot oly gyakorlat elcsajátítása és követségére, a mely nemcsak hogy nem hasznos, hanem határozottan káros is.

Hogy az egyház maga sem barátja a gyónótűkórnek bizonyítja azon körülmény, hogy sem a római, sem a többi katekizmus mitsem tud róla, s hogy nem is akar róla semmit sem tudni bizonyítja a használatban levő esztergomi katekizmus, melynek ide vonatkozó kérdése így hangzik: «*Miképen emlékezhetnek könnyen a gyermekek bűneikre?*» (kis Kat. 92 lap. 121 kérdés.) A könnyített nem a gyónótűkórra való utalásban, hanem a következőkben látja: . . . «*ha meggyónótlák, hogyan viselték nyugodtat a templomban, az iskolában otthon szüleik, testvéreik iránt, az*

utcán, a mezőn magánosan vagy másokkal.» S valóban ha a gyermek ezen utasítás és egyszerű módszer szerint jár el lelkiismerete megvizsgálásában, lehetetlen hogy kellő előkészítés mellett érvénytelen, szentségtörő gyónást végezzen.

Sok mindenfélét lehetne még a gyónótűkór használata ellen felhozni, azonban csak arra vagyok bátor még utalni, hogy sok iskolás ifju, annyira *praktikus* annak használatában, hogy a bűnöket onnan le sem írja, hanem egyszerűen aláhuzva azokat imádságos könyveiben levő gyónótűkórban, onnan kiolvassa, — s ezt nevezük szent gyónásnak.

Ezek után valljuk be őszintén, megfelel-e az ily eljárás a gyónás fogalmának és céljának? ajánlhatjuk-e nyugodt lelkiismerettel a gyónótűkór használatát? A kérdés nagyon fontos és életbevágó, s megérdemli, hogy komolyan gondolkodjunk fölötte. A ki azt hiszi, hogy merész voltam állításaimban, czafojjon meg, mindaddig azonban míg ez nem történik, a gyónótűkór intézményét s használatát — nemcsak helytelenítem, hanem határozottan rosszalom is.

Decreta S. Congr. Rom.

I. Recitatio Officii.

Dubium. Si contingat in recitatione privata separari Matutinum a Laudibus, quaeritur quomodo concludendum sit Matutinum, praesertim in feriis maioribus in quibus preces flexis genibus addendae sunt ad Horas omnes; et quomodo inchoandae sint Laudes? Responsum: Matutinum in casu concludendum cum Oratione de Officio diei: Laudes inchoandas ut in Psalterio. (S. R. C. in una Montisalti, 18. Maii 1883.)

Dubium. A S. R. quum exquisitum fuerit an, quoties in privata recitatione separantur Laudes a Matutino, hoc semper concludendum sit, post respectivam Orationem, per V. *Dnus vobiscum*, etc. et V. *Fidelium animae* etc. nec non cum *Pater noster*, iuxta sententiam, quam tradit S. Alphonsus de Ligorio? Sacra eadem Congr. respondit: *Affirmative*. (7. Februarii 1886.)

II. Benedictio apostolica.

Dubium. Utrum in benedictione apostolica cum indulgentia plenaria in articulo mortis tolerari possit praxis, qua semel in plurali numero et proprio genere admonentur insimul plures moribundi de his, que Benedictus XIV. (Constit. *Pia Mater*.) praemittenda praescribit, et dicuntur preces et orationes eadem Constitutione designatae: ipsa vero Benedictio formula, que incipit «Dnus N. J. Christus» etc. usque ad verba: «tibi concedo in nomine P. et F. et Sp. s. Amen» singulariter singulis pronuntiat? — respondendum censuit: *Affirmative*. (S. C. Indulg. et Reliqu. 10. Junii 1884.)

III. Expositio Ssmi.

Dubium. An in expositione Ssmi Sacr. sive pro oratione XI. horarum seu alia quavis de causa amovendae omnino sint Tabellae ab alteri expositionis, quae rubricae ad Celebrantis commoditatem exigunt in missae celebratione? Responsum: *Affirmative*. (S. R. C. in una ord. s. Franc. 20. Dec. 1864.)

IV. Praeces post Missam privatam a S. Dno praescriptae.

Dubium. «Quaeritur utrum in recitandis precibus. . . Celebrans ad Orationem assurgere debeat, prout fert regula generalis quoad orationes? Responsum: *Negative* in casu, ut ex responso diei 20. Aug. 1884. patet (An oratio *Deus refugium* cum suis Versiculis ab ipsomet Sacerdote in casu recitanda sit, prout *Ae Miria* et *Salva Regina* flexis genibus? Responsum: *Affirmative*.) S. R. C. in una Lucion. 29. Dec. 1884.

Dubium. Sacerdos, expleta Missa, debetne se inclinare cruci Altaris, antequam descendat ad praescriptas preces recitandas: . . . debetne genuflectere in suppedaneo tantum, vel in infimo altaris gradu? Responsum: Inclinatione de qua in casu non praescribit, neque prohiberi . . . et genuflectendum pro lubitu sive in suppedaneo, sive in infimo gradu altaris. (S. R. C. in una Aretina 28. Junii 1885.)

Dubium. Utrum preces praescriptae . . . peracta demum adnexa Missae caeremonia recitare liceat: vel an subsequi Missam semper immediate debeant? Responsum: . . . recitandae sunt immediate expleto ultimo Evangelio. (S. R. C. in una Basilien. 23. Nov. 1887.)